“કોરોનાની શિક્ષણ પરની અસરોનો અભ્યાસ”

“A study of Corona's effects on education”

લઘુશોધ નિબંધ

:: Submitted by ::

Chavda Divya Kanjibhai

M.A. Sem- 3 [Economics]

Roll No. –

Seat No.- 4571

:: Guide ::

Dr. Hinaben M. Patel

(M.A., M.Phil, Ph.D.)

Principal

Maniben M.P.Shah Mahila Arts College,

Kadi

"કોરોનાની શિક્ષણ પરની અસરોનો અભ્યાસ"

"A study of Corona's effects on education"

લઘુશોધ નિબંધ

:: Submitted by ::

Chavda Divya Kanjibhai

M.A. Sem- 3 [Economics]

Roll No. –

Seat No.- 4571

:: Guide ::

Dr. Hinaben M. Patel

(M.A., M.Phil, Ph.D.)

Principal

Maniben M.P.Shah Mahila Arts College,

Kadi

Certificate

I therefore certify that the short research essay to be presented by Chavda Divya Kanjibhai **"The study of the effects of Corona on education"** and his research work in the context of Kadi taluka is original and independent. The present work has been done faithfully and satisfactorily by getting the necessary study consultation under my guidance as part of MA study.

Date 21/2/2022

Mentor's signature
Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College
Kadi- (N.G.)-384044

Place : Kadi

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

Publication

Therefore, I acknowledge and certify that the present research dissertation **"The study of the effects of Corona on education"** has been prepared on the basis of the bibliographies of the research work to be presented as a research dissertation in the context of Kadi Taluka. The conclusions and conclusions are fundamental. I am responsible for the opinions and details presented in this research work.

Date :- 21/2/2022

Place : Kadi

Researcher

D. K chavda

Chavda Divya Kanjibhai

Debt Acceptance

Human beings naturally crave progress. It is always progressive to reach the highest peaks of life. I would like to thank all those who have contributed directly or indirectly to the dissertation at the Master of Arts level for the purpose of making it a minor in the media.

Dr. Hinaben m. Patel's guidance direction is very important to me. Thanks to the gurus of the arts department for their constant inspiration and encouragement.

To prepare this study and cultivate irrigation, my mentor Dr. Hinaben m. I will always be grateful to Madam Patel. His precise guidance and creative ideas will help me in my research work. Dr. Sangeetaben Acharya, Prof. Jalpaben Prajapati and I sincerely thank Prof. Bhartiben Prajapati and friends.

Thanks co ....

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	પ્રકરણ	પાન નં.
❖	Certificate	I
❖	Publication	II
❖	Debt Acceptance	III
❖	Index	IV
પ્રકરણ-૧	વિષય પ્રવેશ	1-10
પ્રકરણ-૨	સંદર્ભ સાહિત્યની સમીક્ષા	11-15
પ્રકરણ-3	અભ્યાસક્ષેત્રનો પરિચય	16-33
પ્રકરણ-૪	માહિતીનું અર્થઘટન અને વિશ્લેષણ	34-65
પ્રકરણ-૫	તારણો અને સુચનો	66-76

૧.૧ પ્રસ્તાવના

" શિક્ષણ એ અગત્યનું શક્તિશાળી શાસ્ત્ર છે. જેના વડે સમગ્ર વિશ્વમાં પરિવર્તન લાવી શકાય."

- નેલ્શન મંડેલા

આપણે બધા જાણીએ છીએ તેમ દેશમાં કોરોનાની મહામારી ચાલી રહી છે. આ કોરોનાકાળ દરમિયાન દરેક માણસ કોઈને કોઈ મુશ્કેલીઓનો સામનો કરી રહ્યો છે. કોરોનાકાળની સૌથી વધારે વિપરીત અસર જો પડી હોઈ તો શૈક્ષણિક જીવન પર પડી છે. કોરોનાકાળથી વિદ્યાર્થીઓના શૈક્ષણિક જીવન પર માઠી અસર પડી છે. કોરોના મહામારીને કારણે હાલ ગુજરાતની શાળા-કોલેજોમાં ઓનલાઈન શિક્ષણ આપવામાં આવી રહ્યું છે. ત્યારે શહેરોમાં નેટવર્ક કનેક્ટિવિટી પુરતી મળી રહે છે. પરંતુ સૌરાષ્ટ્રના ઘણા ગામડાઓ એવા છે જ્યાં વાલીઓ પાસે સ્માર્ટ ફોનનો અભાવ છે. આથી મોટાભાગના બાળકો ઓનલાઈન શિક્ષણથી વંચિત રહે છે. ઘણા ગામડાઓમાં માતા-પિતા મજુરી કામ કર્તા હોય છે. અને પોતાનું ગુજરાન ચલાવતા હોઈ છે, એવામાં બાળકોને નેટ કરવી દેવું વાલીઓ માટે શક્ય નથી. ઘણા ગામડાઓમાં નેટવર્કના અભાવે ફોન હોવા છતાં શિક્ષણથી વંચિત રહે છે. ઓનલાઈન શિક્ષણ આર્થીક રીતે મોંઘુ પડે છે. ઓનલાઈન અભ્યાસ શિક્ષક- વિદ્યાર્થી સામ સામે આવે અને શિક્ષણ આપવામાં આવે તેનો પર્યાય ન બની શકે. કોરોનાની પરિસ્થિતિ ને કારણે ગામડાનું શિક્ષણ બહુ કથળ્યું છે. કોરોનાકાળ દરમિયાન શિક્ષણ જગત પર વ્યાપક અસર જોવા મળે છે. બાળકનો શ્રેષ્ઠ વિકાસ શાળામાં જ થઇ શકે છે. કારણકે શાળામાં વિદ્યાર્થીઓને ભણવા સિવાયની ઘણી બધી પ્રવૃતિઓ કરાવવામાં આવે છે. જેમ કે, સ્પર્ધાઓ રમત-ગમત ચિત્રો વગેરે ઘણીબધી પ્રવૃતિઓ

"ગ્લોબલ વોર્મિંગ ની પર્યાવરણ પર અસર "

"The Impact Of Global Warming On The Environment"

M.A in Economics

By

CHAUHAN RAJKUVARBA

(M.A Economics)
(Semestr- 3)
Roll no-

4583

-: Guide:-

Dr. Hinaben M. Patel
(M.Phil, Ph.D)
Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College.
Kadi

“ગ્લોબલ વોર્મિંગ ની પર્યાવરણ પર અસર ”

“The Impact Of Global Warming On The Environment”

M.A in Economics

By

CHAUHAN RAJKUVARBA

(M.A Economics)
(Semestr- 3)
Roll no-

-: Guide:-

Dr. Hinaben M. Patel
(M.Phil, Ph.D)
Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College,
Kadi

પ્રમાણપત્ર

આથી હું પ્રમાણિત કરું છું કે ચૌહાણ રાજકુંવરબા કે દ્વારા પ્રસ્તુત થનાર લઘુશોધ નિબંધ "ગ્લોબલ વોર્મિંગ ની પર્યાવરણ પર અસર " તેનું મૌલિક અને સ્વતંત્ર સંશોધન કાર્ય છે. પ્રસ્તુત કાર્ય એમ એના અભ્યાસના ભાગરૂપે મારા માર્ગદર્શન નીચે આવશ્યક અભ્યાસ પરામર્શ મેળવીને નિષ્ઠાપૂર્વક અને સંતોષકારક રીતે કાર્ય કરેલ છે.

તારીખ: ૨૧/૦૨/૨૦૨૨

સ્થળ:- કડી

માર્ગદર્શકની સહી

Principal
Maniben M.P.Shah Mahila Arts College
Kadi - (N.G.)-384440

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

પ્રખ્યાપન

આથી હું સ્વીકૃત અને પ્રમાણિત કરું છું કે, પ્રસ્તુત લઘુશોધ નિબંધ કડી તાલુકામાં ખેતીક્ષેત્રે મહિલા શ્રમિકોનો ફાળો "લાઘુશોધ નિબંધ" ના રૂપે રજુ થનાર સંશોધન કાર્ય સંલગ્ન ગ્રંથ સુચિ ની દ્રષ્ટીએ સંદર્ભગ્રંથો ને આધારે તૈયાર કરેલ છે. એમાં આવતી નિરુપણો અને વિશ્કર્ષ મૌલિક છે. આ સંશોધન કાર્યમાં રજુ થયેલા મંતવ્યો અને વિગતો માટેની જવાબદારી માટે ની જવાબદારી મારી પોતાની છે.

તારીખ: 21/2/2022

સંશોધક

Rkchauhan

સ્થળ: કડી.

ચૌહાણ રાજકુવારબા કે.

ઋણ સ્વીકાર

શિક્ષણનું ક્ષેત્ર અનેક ઘણું વિશાળ છે. તેમાં જેટલા અંશે સંશોધન થાય તેટલા ઓછા છે. તેથી જોઈ શકાય કે શિક્ષણ ક્ષેત્રે અનેક સંશોધન થઇ રહ્યા છે પ્રસ્તુત સંશોધન પણ આવા સંશોધનની હારમાળાની એક કડી છે એમ.એ. ના અભ્યાસની જરૂરિયાતના ભાગરૂપે એક સંશોધન કાર્ય કરવું જરૂરી છે. સમાજમાં ઘણી સમસ્યાઓ એવી છે કે જેના અભ્યાસથી પ્રાપ્ત માહિતીના આધારે સમાજને સરકારને અને શ્રમિકોને ઉપયોગી માહિતી આપી શકાય તે હેતુ માટે તૈયાર કરેલ લઘુશોધ નિબંધ રજુ કરતા આનંદની લાગણી અનુભવું છું.

ઘણા બધા કાર્યોનો બોજ હોવા છતાં જેમને સહાયને માટે સતત પ્રેરણાને ક્ષોત્ર વહેવડાવ્યા કર્યા છે. તેવા અમારા પરમ પૂજ્ય ગુરુજી તેમજ માર્ગદર્શક શ્રી. ડૉ હિનાબેન પટેલને હું કેમ ભૂલી શકું તેમજ તેમને ઝીણવટ ભરી દેખરેખ રાખી માર્ગદર્શન પૂરું પાડવા બદલ હું તેમની અત્યંત ઋણી છું.

આ સંશોધન કાર્ય માટે પ્રેરણારૂપ ઉત્સાહી અને વાત્સલ્યપૂર્ણ માર્ગદર્શન ડૉ હિનાબેન પટેલને હું અંત કરણ પૂર્વક આભાર વ્યક્ત કરું છુ.

અંતમાં આ સંશોધન અહેવાલને મે એક વિદ્યાર્થીની તરીકે અભ્યાસના ભાગરૂપે કરેલ છે કોઈ ભૂલ હોય તો વાંચક મિત્રો માફ કરી સુચન કરશો તો હું આપની આભારી રહીશ .

અનુક્રમણિકા

૧.૧. પ્રસ્તાવના 8

૧.૨ ગ્રીન હાઉસ અસર 9

૧.૩ અભ્યાસના હેતુઓ 10

૧.૪ અભ્યાસની પરિકલ્પના 10

૧.૫ અભ્યાસનું મહત્વ 11

૧.૬ અભ્યાસનું સમસ્યાકથાન 12

૧.૭ અભ્યાસ ક્ષેત્રનો પરિચય 13

૧.૮ ગ્લોબલ વોર્મિંગની ખેતીક્ષેત્ર પર અસર 18

૧.૯ અભ્યાસનો સમયગાળો 20

૧.૧૦ અભ્યાસની પદ્ધતિઓ 20

૧.૧૧ અભ્યાસની મર્યાદા 21

૧.૧૨. પ્રકરણ રૂપરેખા 21

૧.૧૩. સમીક્ષા 23

૨.૧ પ્રસ્તાવના 25

૨.૨ પ્રયોગમુલક અભ્યાસની સમીક્ષા 25

૩.૧ પ્રસ્તાવના 32

૩.૨ ભારતીય અર્થવ્યવસ્થામાં ગ્લોબલ વોર્મિંગની અસર 32

૩.૩ ભારતમાં ગ્લોબલ વોર્મિંગનું મહત્વ 33

૩.૪ ગુજરાત રાજ્યનો પરિચય 34

૩.૫ ગુજરાત રાજ્યની વસ્તી 36

૩.૬ મહેસાણા જીલ્લાનો પરિચય 36

ગ્લોબલ વોર્મિંગ એ ગ્રીન હાઉસ અસર તરીકે ઓળખાય છે. તેના પરિણામે સરેરાશ વિશ્વ તાપમાન વધારો છે. વાતાવરણમાં અમુક વાયુઓ ગ્રીન હાઉસમાં કાચની જેમ કાર્ય કરે છે, જે સૂર્ય પ્રકાશને પૃથ્વીની સપાટીને ગરમ કરવા દે છે. પરંતુ જયારે તે અવકાશમાં પણ ફરે છે ત્યારે ગરમીને ફસાવે છે. જેમ જેમ ગ્રીન હાઉસ વાયુઓ વાતાવરણમાં બને છે તેમ પૃથ્વી વધુ ગરમ થાય છે. આ પ્રક્રિયા આબોહવામાં ઝડપી પરિવર્તન તરફ દોરી રહી છે. જેને આબોહવા પરિવર્તન તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

૧.૧. પ્રસ્તાવના

આ "૨૧ મી સદીમાં વિશ્વ સમક્ષ ગ્લોબલ વોર્મિંગ એ સૌથી મહત્વપૂર્ણ પડકાર છે." તેની અસરને લીધે આપણી પૃથ્વી સરેરાશ તપામાન દર વર્ષે વધે છે. છેલ્લી ૧૦૦ સદીમાં, પૃથ્વીનું સરેરાશ તાપમાન વધીને ૧ ડીગ્રી થયું છે. ગ્લોબલ વોર્મિંગ એ આબોહવા પરિવર્તન કારણે થાય છે. ગ્રીન હાઉસ વાયુઓ માં વધારો થવાનો કારણે પૃથ્વીની સપાટી અને નીચલા વાતાવરણની ગરમી થાય છે. GHGS કાર્યમાંથી ઉત્સર્જીત પાર્થિવ કિરણોત્સર્ગને ઉત્સર્જન કરી શકાતું નથી. વાતાવરણમાંથી બહાર નીકળવા માટે બાહ્ય અવકાશમાંથી અ ગ્રીન હાઉસ અસર જે થાય છે તે જમીનનું તાપમાન વૈશ્વિક સરેરાશ ૧૫ ડીગ્રી સેલ્સિયશ રાખે છે. આ કુદરતી બ્લેન્કેદ વિના પૃથ્વીની સપાટી અજાણી સરખામણીમાં લગભગ 30 ડીગ્રી સેલ્સિયસ ઓછી હશે. એટલેકે ગ્રહ જેવું સ્થાન વધતા તાપમાનને કારણે પૃથ્વીના સામાન્ય ઉષ્ણતાનો ભાગોમાં સમુદ્રના સ્તરમાં વધારો થાય છે. જે ઉચ્ચ સાંદ્રતમા હોય છે.પરિણામો ગ્લોબલ વોર્મિંગમાં અથવા તાપમાનના જોખમો સ્તરમાં વધારો, તેની અસરને ધ્યાનમાં લઈને યુ એન ઇન્ટર ગવર્મેન્ટ પેનલ ઓમ કાલાઈમેટ ચેન્જ એ તેના (૨૦૦૭) પરના ચોથા અહેવાલમાં નોધપાત્ર વૈજ્ઞાનિક પુરાવા રજુ કર્યા અને હવે તેના શક્તિશાળી પ્રભાવ ગ્લોબલ વોર્મિંગને વિશ્વભરમાં સ્પષ્ટ પણ

"Sakhi Mandal Role Study in Women Empowerment"

"મહિલા સશક્તિકરણ સખી મંડળની ભૂમિકાનો અભ્યાસ"

લઘુશોધ નિબંધ

BY

CHAUHAN KANCHAN BHALAJI

M.A. ECONOMICS SEM-III

ROLL NO.:

4577

GUIDE

DR. HINABEN M. PATEL

(M.PHIL, PH.D)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

“Sakhi Mandal Role Study in Women Empowerment”

“મહિલા સશક્તિકરણ સખી મંડળની ભૂમિકાનો અભ્યાસ”

લઘુશોધ નિબંધ

BY

CHAUHAN KANCHAN BHALAJI

M.A. ECONOMICS SEM-III

ROLL NO.:

GUIDE

DR. HINABEN M. PATEL

(M.PHIL, PH.D)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

પ્રમાણપત્ર

આથી હું પ્રમાણિત કરું છું કે ચૌહાણ કંચન ભાલાજી દ્વારા પ્રસ્તુત થનાર લઘુશોધ નિબંધ "મહિલા સશક્તિકરણનો અભ્યાસ "" તેનું મૌલિક અને સ્વતંત્ર સંશોધન કાર્ય છે. પ્રસ્તુત કાર્ય એમ એના અભ્યાસના ભાગરૂપે મારા માર્ગદર્શન નીચે આવશ્યક અભ્યાસ પરામર્શ મેળવીને નિષ્ઠાપૂર્વક અને સંતોષકારક રીતે કાર્ય કરેલ છે.

તારીખ: 21/2/2022

સ્થળ:- કડી

માર્ગદર્શકની સહી

Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College
Kadi- (N.G.)-384044

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P. Shah Mahila
Arts College, Kadi

પ્રખ્યાપન

આથી હું સ્વીકૃત અને પ્રમાણિત કરું છું કે, પ્રસ્તુત લઘુશોધ નિબંધ "મહિલા સશક્તિકરણનો અભ્યાસ "" "લાધુશોધ નિબંધ " ના રૂપે રજુ થનાર સંશોધન કાર્ય સંલગ્ન ગ્રંથ સુચિ ની દ્રષ્ટીએ સંદર્ભગ્રંથો ને આધારે તૈયાર કરેલ છે. એમાં આવતી નિરુપણો અને વિશ્કર્ષ મૌલિક છે. આ સંશોધન કાર્યમાં રજુ થયેલા મંતવ્યો અને વિગતો માટેની જવાબદારી માટે ની જવાબદારી મારી પોતાની છે.

તારીખ: 21 /2 /2022

સંશોધક

KBhauhan

સ્થળ: કડી

ચૌહાણ કંચન ભાલાજી

ઋણ સ્વીકાર

શિક્ષણનું ક્ષેત્ર અનેક ઘણું વિશાળ છે. તેમાં જેટલા અંશે સંશોધન થાય તેટલા ઓછા છે. તેથી જોઈ શકાય કે શિક્ષણ ક્ષેત્રે અનેક સંશોધન થઇ રહ્યા છે પ્રસ્તુત સંશોધન પણ આવા સંશોધનની હારમાળાની એક કડી છે એમ.એ. ના અભ્યાસની જરૂરિયાતના ભાગરૂપે એક સંશોધન કાર્ય કરવું જરૂરી છે. સમાજમાં ઘણી સમસ્યાઓ એવી છે કે જેના અભ્યાસથી પ્રાપ્ત માહિતીના આધારે સમાજને સરકારને અને શ્રમિકોને ઉપયોગી માહિતી આપી શકાય તે હેતુ માટે તૈયાર કરેલ લઘુશોધ નિબંધ રજુ કરતા આનંદની લાગણી અનુભવું છું.

ઘણા બધા કાર્યોનો બોજ હોવા છતાં જેમને સહાયને માટે સતત પ્રેરણાને ક્ષોત્ર વહેવડાવ્યા કર્યા છે. તેવા અમારા પરમ પૂજ્ય ગુરુજી તેમજ માર્ગદર્શક શ્રી. ડૉ હિનાબેન પટેલને હું કેમ ભૂલી શકું તેમજ તેમને ઝીણવટ ભરી દેખરેખ રાખી માર્ગદર્શન પૂરું પાડવા બદલ હું તેમની અત્યંત ઋણી છું.

આ સંશોધન કાર્ય માટે પ્રેરણારૂપ ઉત્સાહી અને વાત્સલ્યપૂર્ણ માર્ગદર્શન ડૉ હિનાબેન પટેલને હું અંત કરણ પૂર્વક આભાર વ્યક્ત કરૂં છુ.

અંતમાં આ સંશોધન અહેવાલને મે એક વિદ્યાર્થીની તરીકે અભ્યાસના ભાગરૂપે રજુ કરેલ છે કોઈ ભૂલ હોય તો વાંચક મિત્રો માફ કરી સુચન કરશો તો હું આપની આભારી રહીશ .

અનુક્રમણિકા

૧.૧ પ્રસ્તાવના........ 8

૧.૨ અભ્યાસનો હેતુ........ 9

૧.3 અભ્યાસની પરિકલ્પનાઓ........ 10

૧.૪ અભ્યાસનું મહત્વ........ 11

૧.૫ અભ્યસની પદ્ધતિઓ........ 11

૧.૬ અભ્યાસનું કાર્યક્ષેત્ર........ 13

૧.૭ અભ્યાસનો સમયગાળો........ 13

૧.૮ અભ્યાસની મર્યાદાઓ:-........ 13

૨.૧ પ્રસ્તાવના........ 16

૨.૨ મહિલા સશક્તિકારણ એક વિહંગાવલોકન........ 17

૨.3 . સ્ત્રીનો બદલાતો દરજ્જો અને ભૂમિકા........ 18

૨.૪ સ્ત્રીઓ અને વિકાસ........ 18

૨.૫ ગરીબ ધિરાણ તો આપો;........ 19

૨.૬ સ્વ સહાય જૂથો દ્વારા મહિલા સશક્તિકરણ........ 19

3.૧ પ્રસ્તાવના ;-........ 21

3.૨ ગુજરાત નો પરિચય........ 21

3.3 રાજ્યમાં ઔદ્યોગિક સ્થાનીકરણ પ્રગતિ........ 22

3.૪ મહેસાણા જીલ્લાનો પરિચય........ 23

3.૫ જીલ્લાની ૬ અગત્યની માતૃભાષા........ 24

3.૬ કડી તાલુકાની ભૌગોલિક સ્થિતિ........ 24

૪.૧ પ્રસ્તાવના........ 28

૧.૧ પ્રસ્તાવના

ગાંધીજી કહેતા હતા કે ભારત દેશ ગણ્યા- ગાંઠ્યા શહેરોમાં નહિ, પરંતુ ગામડાઓમાં વસે છે. આજે દેશમાં ૫.૫ લાખથી વધુ ગામડા છે. જેમાં દેશની ૮૮% વસ્તી ગામડામાં વસે છે. આથી જ ગાંધીજી એ ગામડાના વિકાસ પર વધુ ભાર મુક્યો હતો. તેમણે આયોજનમાં વિકેન્દ્રીકરણ કરી ગ્રામ્ય સ્તરેથી આયોજન કરવાની વટ કરી છે. ગામડા આર્થિક તેમજ રાજકીય રીતે સ્વતંત્ર અને સ્વાવલંબી બને તે માટે એકબાજુ ખેતી અને ઉદ્યોગનો વિકાસ કરી આર્થિક રીતે ગામડાના વિકાસની વાત કરવામાં આવી હતી. બીજી બાજુ પંચાયતી રાજ વ્યવસ્થા વડે ગામડાઓને રાજકીય રીતે સ્વતંત્ર બનાવવાનો ખ્યાલ હતો. તેઓ માનતા કે ગામડું સમૃદ્ધ થશે તો દેશ ચોક્કસ સમૃદ્ધ થશે એ ગાંધીજીનું સ્વપ્ન હતું. પરંતુ આજ સુધી સાકાર થઇ શક્યું નથી.

આપણા દેશમાં પ્રાચીન સમયથી ગોઠવાયેલી વ્યવસ્થા પ્રમાણે પુરુષો ઘરની બહારનો અને જવાબદારી સંભાળે છે. આજ સુધી પુરુષ પ્રધાન પ્રધાન સમાજમાં પુરુષોએ વિકાસનું નેતૃત્વ સંભવ્યું છે. ગામડાઓમાં મહિલાઓ ઘરની જવાબદારી ઉપરાંત ખેતી, પશુપાલન, ગૃહ ઉદ્યોગ વગેરે કામોમાં સહાયક કામગીરી કરી રહી છે. પરંતુ તેમાં મુખ્ય ભૂમિકા પુરુષની જ રહી છે. આથી મહિલાઓના શૈક્ષણિક, સામાજિક, આર્થિક અને રાજકીય રીતે પર્યાપ્ત પ્રમાણમાં વિકાસ થયો નથી.

મહિલાઓ શક્તિનો સ્રોત છે. અને દેશની વસ્તીનો અડધો અડધ ભાગ છે. દેશના કુલ શ્રમદળમાં મહિલાઓનો ૧/3 હિસ્સો છે જે દેશના વિકાસ, પ્રગતિ અને સમૃદ્ધિમાં એક મજબુત અને સુદૃઢ બળ તરીકે યોગ્દન આપી શકે એમ છે. પરંતુ આ ત્યારે જ શક્ય બનશે જયારે મહિલાઓ અશક્તિ બને અને સમગ્ર વિકસની પ્રક્રિયામાં ભાગ લે છે.

આધુનિકા સમયમાં ઝડપી ઔધ્યોગિકરણ અને શહેરીકરણને કારણે ગ્રામિણ ઉદ્યોગોની પડતી થઇ છે. ગામડાઓમાં રોજગારી અને અન્ય સુવિધાઓના

"ગ્રામિણ વિસ્તારમાં છોકરીઓના ઉચ્ચ અભ્યાસ અધુરો છોડવા અંગેના કારણ અને અસરનો અભ્યાસ"

"A Studay Of The Causes And Effects Of Girls Dropping Out Of Higher Education In Rural Areas"

By

DABHI VIDHIBEN PRADHYUMANSINH

(M.A Economics)

(Semestr- 3)

Seatno- 4591

-: Guide:-

Dr. Hinaben M. Patel
(M.Phil, Ph.D)
Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College,
Kadi

"ગ્રામિણ વિસ્તારમાં છોકરીઓના ઉચ્ચ અભ્યાસ અધુરો છોડવા
અંગેના કારણ અને અસરનો અભ્યાસ "

"A Studay Of The Causes And Effects Of Girls Dropping Out Of Higher Education In Rural Areas"

By

DABHI VIDHIBEN PRADHYUMANSINH

(M.A Economics)

(Semestr- 3)

Seatno- 4591

-: Guide:-

Dr. Hinaben M. Patel
(M.Phil, Ph.D)
Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College,
Kadi

Certificate

I hereby certify that the Dessertation to be present by Dabhi Vidhiben Pradhyumansinh "A Studay Of The Causes And Effects Of Girls Dropping Out Of Higher Education In Rural Areas" is her original and independent research work. The present work done failfully and satifed by getting the necedary study consultation under my guidance as part of her study.

Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College
Kadi- (N.G.)-384044

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

Publication

I acknowledge and certify that the present research essay "A Studay of the causes and effects of girls dropping out of higher education in rural areas" is a research work presented the from of "Research Essay " The responsibility for the opinions and detailds presented in this research work is my own.

V.P. oabhi .

Debt Acceptance

The field of education is very wide the for research there is, the better therefore, it can be seen that a lot of research is being done in the field of education the present research is also a link in the chain of such research. The research work is required as part of M.A study requirement there are many problems in the Society form which I am happy to present a short research essay present for the purpose of providing useful information to the society govermment and womens based on the information obtained from the study.

Despite the burdens of so many tasks that have made the field a constant source of motivation for help such is our Respectabal mentor as well as our guide. I am extremely grateful to Dr. Hinaben Patel for Providing me with the care and guidance her needed.

And also I would like to express my sincere gratitude to Pro. Jalpa Prajapati for her in spirinen thusuastic and loving guidance for this research work.

In the end, I have Presented this research report as a part of my study as a student. It there is any mistake, I would be grateful if the reade friends would forgive me and suggest me.

અનુક્રમણિકા

૧.૧ પ્રસ્તાવના 7

૧.૨ સંધોધન નું શીર્ષક 9

૧.3 સંશોધન વિષયનો અર્થ/પરિચય 9

૧.૪ શિક્ષણનો અર્થ 9

૧.૫ સંશોધના હેતુઓ 10

૧.૬ સંશોધન ની પરિકલ્પના 10

૧.૭ શિક્ષણનું મહત્વ 11

૧.૮ સંશોધનની મર્યાદા 12

૧.૯ સમસ્યાકથન 13

૧.૧0 અભ્યાસ અધુરો છોડવાના કારણો 13

૧.૧૧. સંશોધનની અસરો 14

૧.૧૨ સંશોધનનું ક્ષેત્ર અને / વિષયવસ્તુની પસંદગી 14

૧.૧3. સંશોધનનો સમયગાળો 15

૧.૧૪. સંશોધન પદ્ધતિ 15

૧.૧૫ સંશોધની રૂપરેખા 18

૧.૧૬ ઉપસંહાર 18

૨.૧ પ્રસ્તાવના 19

3.૧ પ્રસ્તાવના 40

3.૨ ગુજરાતનો પરિચય 41

પ્રકરણ- ૧

વિષય પ્રવેશ

૧.૧ પ્રસ્તાવના

ભારતીય શિક્ષણ પ્રણાલિકામાં પ્રાથમિક તેમજ માધ્યમિક શિક્ષણમાં જોવા મળતું મુખ્ય કારણ ઉચ્ચ શિક્ષણ અધૂરૂં છોડવા નું છે. શિક્ષણ પ્રણાલિકામાં આભ્યાસ અધૂરા છોડવા નું છે. શિક્ષણ મળતું મુખ્ય કારણ ઉચ્ચ શિક્ષણ અધૂરૂં છોડવાનું છે. શિક્ષણ પ્રણાલિકામાં અભ્યાસ કારણ હજુ પણ જોવા મળે છે. શિક્ષણ એ માનવ વિકાસ માટેની પાયાની જરૂરિયાત છે. શિક્ષણની સાથે રોજગારીની તકો વિસ્તૃત થાય છે. અને આવકનું સ્તર વધે છે. આપણે બધા જાણીએ છીએ કે છોકરાઓ અને છોકરીઓ બંને ને શિક્ષિત થવાનો સમાન અધિકાર છે. પરંતુ છોકરાઓ ની તુલનામાં છોકરીઓનું શિક્ષણ ઓછું જોવા મળે છે.

પ્રાથમિક શાળા અને ઉચ્ચ શાળા બને સ્તરે છોકરીઓનું શિક્ષણ અધૂરૂં છોડવાનું પ્રમાણ વધુ જોવા મળે છે. પ્રારંભિક શાળા છોડી દેનાર ટૂંક સમયમાંજ નિરક્ષરતા તરવાડે છે. છોકરીઓ અધૂરા શિક્ષણ નબળું કુટુંબ, અપૂરતી સેવા, અસામનતા, નબળી આર્થિક સ્થિતિ સામાજિક સ્થિતિ વગેરે પર આધારિત છે. છોકરોઓની જેમ છોકરીઓને પણ શિક્ષણ થવાનો સમાન હક છે.

તમામ બાળકો માટે શિક્ષણ એ આપણા ભારતીય લોકશાહીનું મુખ્ય લક્ષ્ય છે. જવાબદાર નાગરિકતા, આપણા જીવનની જાળવણી અને આજના જટિલ કાર્યની

“ અમદાવાદ શહેરનો ઓનલાઈન અને ઓફલાઈન ખરીદીનો

તુલનાત્મક અભયસ ”

“A Comparative Study Of Online And Offline Shopping In Ahmedabad City”

-:Researcher:-

DABHI HIRAL MAHENDRASINH

M.A ECONOMICS

SEAT NO:

YEAR- 2021- 22

(2)

4574

-:Guide:-

DR. HINABEN M. PATEL

(PRINCIPAL)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

" અમદાવાદ શહેરનો ઓનલાઈન અને ઓફલાઈન ખરીદીનો તુલનાત્મક અભયસ "

"A Comparative Study Of Online And Offline Shopping In Ahmedabad City"

-:Researcher:-

DABHI HIRAL MAHENDRASINH

M.A ECONOMICS

SEAT NO:

YEAR- 2021- 22

-:Guide:-

DR. HINABEN M. PATEL

(PRINCIPAL)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

Certificate

I hereby certify that the dessertation to be present by Dabhi Hiral Mahendrasinh "A Comparative Study Of Online And Offline Shopping In Ahmedabad City" is her original and independent research work. The present work done failfully and satifaetorily by getting the neceddary study consultation under my guidance as part of its study.

Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College
Kadi- (N.G.)-384044

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

Publication

I acknowledge and certify that the present research essay A comparative study of online and offline shopping in Ahmedabad City is a research work presented the from of "Research Essay " The responsibility for the opinions and detailds presented in this research work is my own.

H.M. Dabhi

Debt Acceptance

The field of education is very wide the for research there is, the better therefore, it can be seen that a lot of research is being done in the field of education the present research is also a link in the chain of such research. The research work is required as part of M.A study requirement there are many problems in the Society form which I am happy to present a short research essay present for the purpose of providing useful information to the society govermment and womens based on the information obtained from the studay.

Despite the burdens of so many tasks that have made the field a constant source of motivation for help such is our Respectabal mentor as well as our guide. I am extremely grateful to Dr. Hinaben Patel for Providing me with the care and guidance her needed.

And also I would like to express my sincere gratitude to Pro. Jalpa Prajapati for her in spirinen thusuastic and loving guidance for this research work.

In the end, I have Presented this research report as a part of my study as a student. It there is any mistake, I would be grateful if the reade friends would forgive me and suggest me.

અનુક્રમણિકા

૧.૧ પ્રસ્તાવના 8

૧.૨. વિષયનો પરિચય 10

૧.3 ઓનલાઈન ખરીદી ને અસર કરતા પરિબળો 11

૧.૪ ઓફલાઈન શોપિંગ ને અસર કરતા પરિબળો 18

૧.૫ અમદાવાદ શહેરના ચાર વિસ્તારનો ઓનલાઈન અને ઓફલાઈન ખરીદીનો તુલનાત્મક અભ્યાસ 20

૧.૬ માર્યદાઓ 21

૧.૭ સમસ્યાનું નિવેદન 23

૧.૮ અધ્યયન નું મહત્વ 24

૧.૯ અભ્યાસના ઉદેશો 25

૧.૧૦. પ્રકરણની રૂપરેખા 26

૧.૧૧ સમીક્ષા 26

૨.૧ પ્રસ્તાવના 28

૨.૨ સંબંધિત અભ્યાસની સમીક્ષા 28

૨.3 સમીક્ષા 31

3.૧ પ્રસ્તાવના 33

3.૨ ગુજરાત રાજ્યનો પરિચય 33

3.3 ગુજરાત રાજ્યની પ્રાથમિક માહિતી 34

3.૪ ઔદ્યોગિક દ્રષ્ટીએ ગુજરાત 35

3.૫ આર્થિક દ્રષ્ટીએ ગુજરાત 36

3.૬ અમદાવાદ શહેરનો પરિચય 36

3.૭ અમદાવાદ શહેરની માહિતી 37

3.૮ આ અભ્યાસમાં લેવાયેલ અમદાવાદના ચાર વિસ્તારોની માહિતી 37

૧.૧ પ્રસ્તાવના

એક સમયે ખરીદી કરવાનો એકમાત્ર રસ્તો હતો તમારું ઘર છોડો અને સ્ટોરની મુલાકાત લો પરંતુ ઈન્ટરનેટ ની શોધે એક નમુના બદલ્યો છે પહેલા લોકો પરંપરાગત રીતે ખરીદી કરતા હતા. જેમ કે તમે સ્ટોર કે શોપિંગ સેન્ટરે જાઓ અને જે જોઈએ તે ખરીદો પરંતુ પહેલા લોકો દુકાન ખુલવાનો સમય અને ચોક્કસ સ્થાનો માટે લાંબા સમય સુધી બંધાયેલા હતા. જેમ કે કોઈ સમયે અને સ્થળે સક્રિય થવું અને ઉત્પાદનો અને સેવાઓ ખરીદીવી. ઈન્ટરનેટ અને નેટવર્ક ટેકનોલોજી, ઇલેક્ટ્રિક કોમર્સ અને ઈ-માર્કેટિંગ નો ઝડપી વિકાસ ની રચના અને વિકાસ ધીમે ધીમે કરવામાં આવ્યો હતો, જેનાથી નવા, બીઝનેસ મોડલ અને બીઝનેસ ની રચના થઇ હતી. જેણે દેશના આર્થિક ભાવી વિકાસ પર મહત્વપૂર્ણ પ્રતિભાવ પડ્યો ઈ- શોપિંગ એ ચારેય જગ્યાએ વધતી જતી ઘટના છે. વિશ્વના ખૂણે ખૂણે ખાસ કરીને અત્યંત વિકસિત દેશોમાં ઈન્ટરનેટ દ્વારા માર્કેટિંગ પ્રવૃત્તિઓ માટે ઇન્ફ્રાસ્ટ્રકચર ઉપલભ્ધ છે. કોમ્પ્યુટર ધરાવતા ઘરો અને ઈન્ટરનેટ એક્સેસ ની સરળતાને કારણે આ વ્યાપક બન્યું છે. ઓનલાઈન શોપિંગ ના કેટલાક વૈકલ્પિક નામો છે જે કોલો-ઈ-વેબ સ્ટોર, ઈ-શોપ, ઈ- સ્ટોર, ઈન્ટરનેટ શોપ, વેબ સ્ટોર, ઓનલાઈન સ્ટોર ફ્ન્ડ અને વર્ચ્યુઅલ સ્ટોર છે. મોબાઈલ વાણીજ્ય અથવા એમ- કોમર્સ વર્ણવેલ છે મોબિલ દ્વારા ઓનલાઈન રીટેલર પાસેથી ખરીદી કરવા માટે ઓનલાઈન સાઈટસ અથવા એપ્લીકેશન દ્વારા (એલીદ્રચે મેળવેલ, ૧૯૮૨) ઓનલાઈન શોપિંગ ની શોધ એક અંગ્રજી ઉદ્યોગ સાહસિક મિશેલ એલ્ડ્રીચ દ્વારા ૧૯૭૯માં કરવામાં આવી હતી. ઘણા ગ્રાહકો ઓફલાઈન ખરીદી કરવા જાય છે જેથી વસ્તુની તપાસ કરવામાં આવે અને નાણા ની ચુકવણી બાદ વસ્તુ નો કબજો મેળવી શકાય. કેટલાક ઓફલાઈન શોપિંગ માટે જાય છે તો કેટલાક ઓનલાઈન અને ઘણા બને પ્રકારની ખરીદી કરે છે. અધ્યયન નું

"કડી તાલુકાના સંદર્ભમાં ટપક સિંચાઈ પધ્ધતીના ખેતીક્ષેત્ર પરની આર્થિક અસરોનો અભ્યાસ"

"Study Of Economic Effects Of Drip Irrigation System On Agriculture In The Context Of Kadi Taluka"

SUBMITTED

BY

DABHI VASANTA JOGABHAI

M.A IN ECONIMICS
SEM-3
ROLL NO. :- 4590

Guide

Dr. Hinaben M.Patel
(M.phil, Ph.D)
Principal
Maniben M.P. Shah Mahila
Arts College, Kadi

"કડી તાલુકાના સંદર્ભમાં ટપક સિંચાઈ પધ્ધતીના ખેતીક્ષેત્ર પરની આર્થિક અસરોનો અભ્યાસ"

"Study Of Economic Effects Of Drip Irrigation System On Agriculture In The Context Of Kadi Taluka"

SUBMITTED

BY

DABHI VASANTA JOGABHAI

M.A IN ECONIMICS
SEM-3
ROLL NO. :-

Guide

Dr. Hinaben M.Patel
(M.phil, Ph.D)
Principal
Maniben M.P. Shah Mahila
Arts College, Kadi

<u>પ્રમાણપત્ર</u>

આથી હું પ્રમાણિત કરું છું કે ડાભી વસંતા જોગાભાઈ દ્વારા પ્રસ્તુત થનાર લાઘુશોધ નિબંધ "કડી તાલુકાના સંદર્ભમાં ટપક સિંચાઈ પધ્ધતીના ખેતીક્ષેત્ર પરની આર્થિક અસરોનો અભ્યાસ" તેમનું મૌલિક અને સ્વતંત્ર સંશોધન કર્યા છે. પ્રસ્તુત કાર્ય એમ.એ. અભ્યાસના ભાગ રૂપે મારા માર્ગદર્શન નીચે આવશ્યક અભ્યાસ પ્રમાંર્શન મેળવીને નિષ્ઠાપૂર્વક અને સંતોષકારક રીતે કાર્ય કરેલ છે.

તારીખ: 21/02/22

સ્થળ: કડી

માર્ગદર્શકની સહી

Principal
Maniben M.P.Shah Mahila Arts College
Kadi - (N.G.)-384440

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

પ્રખ્યાપન

આથી હું સ્વીકૃત અને પ્રમાણિત કરું છું કે, પ્રસ્તુત લાઘુશોધ "કડી તાલુકાના સંદર્ભમાં ટપક સિંચાઈ પધ્ધતીના ખેતીક્ષેત્ર પરની આર્થિક અસરોનો અભ્યાસ" લાઘુ શોધ નિબંધ રૂપે રજુ થનાર સંશોધન કાર્ય સંલગ્ન ગ્રંથ સૂચિમાં નીદ્રષ્ટિ સંદર્ભગ્રંથોને આધારે તૈયાર કરેલ છે. એમાં આવતી નિરૂપણો અને વિશ્કર્ષ મૌલિક છે. આ સંશોધન કાર્યમાં રજુ થયેલા મંતવ્યો અને વિગતો માટેની જવાબદારી મારી પોતાની છે.

તારીખ: ૨૧/૮/૨૦૨૨

Vasanta
સહી

ડાભી વસંતા જોગવાઈ

ઋણ દર્શન

માનવી સ્વાભાવિક રીતે પ્રગતિ ઝંખતો હોય છે જીવનના ઉન્ન્ત શિખરે સર કરવાતે હંમેશા પ્રયત્નશીલ રહે છે. માધ્યમ ક્ષેત્રમાં અલ્પ પ્રદાન કરવાના હેતુથી માસ્ટર ઓફ આર્ટસ કક્ષાએ લાધુશોધ નિબંધમાં પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે મદદ થનારા તમામનો આભાર માનું છું

આ અભ્યાસ તૈયાર કરવા મને મારી દ્રષ્ટિ અને સુઝન કેળવવી મારામાં રસ રૂચી અને ઉત્સાહને જાળવી અને સર્જનાત્મક વિચારો પુરા પાડવા પ્રોસાહન આપનાર તથા શરૂઆથી અંત સુધી માર્ગદર્શન આપનાર મારા માર્ગદશક ડૉ. હિનાબેન એમ. પટેલનો હું હંમેશા આભારી રહીશ. તેમના સચોટ માર્ગદર્શન અને સર્જનાત્મક વિચારોએ મારા સંશોધન કાર્યને એક નવી દિશા આપી છે સંશોધન કાર્યમાં મદદરૂપ થનાર ખડ્તો જેમણે અભ્યાસમાં ખુબજ અગત્યની માહિતી પૂરી પડી છે તે બદલ હું તેમનો અંતઃ કારણ આભાર વ્યક્ત કરું છું.

અનુક્રમણિકા

૧.૧ પ્રસ્તાવના 8

૧.૨ અભ્યાસના હેતુઓ 11

૧.૩ અભ્યાસની પરિકલ્પના 11

૧.૪ અભ્યાસનું મહત્વ 11

૧.૫ અભ્યાસનું સમસ્યા કથન 12

૧.૬ અભ્યાસનો વ્યાવ 13

૧.૭ અભ્યાસનું કાર્યક્ષેત્ર 15

૧.૮ અભ્યાસનો સમયગાળો 15

૧.૯ અભ્યાસની પદ્ધતિ 15

૧.૧૦ અભ્યાસની મર્યાદાઓ 18

૨.૧ પ્રસ્તાવના 21

૨.૨ સંદર્ભ સાહિત્યનો અર્થ 21

૨.3 ચંદ્રકાંત એટ અલ. 21

૨.૪. કુમાર અને પાલડીસમી 22

૨.૫ ડૉ. રાકેશ એ. જોષી 23

૨.૬ ડૉ. એન. સી. પટેલ 24

૨.૭ ડૉ. કિરીટ એન શેલત 25

૨.૮ સમીક્ષા 26

3.૧ પ્રસ્તાવના 28

3.૨ ગુજરાતનો પરિચય 29

3.3 મહેસાણા જીલ્લાનો પરિચય 32

3.૪ .કડી તાલુકાનો પરિચય 34

૧.૧ પ્રસ્તાવના

ભારત એક ખેતી પ્રધાન પ્રક્ત્યક્ષ અને પરોક્ષણ રીતે ૭૦% લોકોના જીવન ખાધાર ખેતી છે તેથી ભારતના આર્થિક વિકાસમાં ખેતીનું વિશ્લેષણ મહત્વ રહેલું છે પરંતુ આઝાદીના ૬૦ વર્ષ બાદ ખેતી કુદરતી ગુલામીમાંથી મુક્ત કરી શક્યા નથી ખાજે ભારતનો ખેડાણ હેઠળનો મોટા ભાગનો વિસ્તાર આધારિત છે.

"ખેતીક્ષેત્ર ભારતના આર્થિક વિકાસ માટે એક કરોડરજ્જુ સમાન છે."

- સ્વામીનાથન

સાચું ભારત ગામડામાં વસે છે. આપણા ગામડાઓ સદ્ધર અને સ્વાલંબી વાંશે ત્યારે જ ભારતની ખેતી સધ્ધર અને સમુદ્ધિ બનશે આધુનિક સમયમાં આર્થિક વિકાસ ના દરમાં વધારાના અપેક્ષિત પાર પાડવા માટે ખેતીને સમદ્ધિ લક્ષ્યાંકને પર પાડવા માટે ખેતીને સમૃદ્ધિ બનાવવાની સાચી આવશ્યકતા છે.

ખેતીક્ષેત્રના વિકાસનો મુખ્ય આધાર ખેતીક્ષેત્રમા ટેકનોલોજીકલ અને સંસ્થાકીય પરિવર્તન કરવાની સૂઝ અને ઝડપ રહેલો છે. ખેતીક્ષેત્રમાં ઉત્પાદન વધારવા માટે પછાત ખેતીમાં સુધારવો કરીને માટે પછાત ખેતીમાં સુધારાઓ કરીને પ્રાણ અને રોકાણ પેદા કરવામાં છે. તેના દ્વારા રાષ્ટ્રીય કાયાપલટ કરી શકાય છે. આફ્રિકા, ઓસ્ટ્રેલિયા, કેનેડા, રશિયા વગેરે દેશોએ તેમના આર્થિક વિકાસના પ્રથમ તબક્કામાં ખેતી ક્ષેત્રમા અમુલ પરિવર્તન કરીને ખેત ઉત્પાદનમાં અસાધારણ વધારો કરીને સફળતા મેળવી છે. ટેકનોલોજી પરિવર્તન નું મુખ્ય સાધન ખેતીક્ષેત્રના સિંચાઈ

"ગ્રામ્ય ક્ષેત્રે ઉચ્ચ અભ્યાસમાં મહિલા સશકિતકરણના ફાળાનો અભ્યાસ"

(કડી તાલુકાના સંદર્ભમાં)

"A Study of the contribution of women Empowerment in higher Education in Rural Areas"

(In context on Kadi taluka)

DISSERTATION

-:Researcher:-

DESAI KAJALBEN RAMESHBHAI

M.A ECONOMICS
Seat no:- 4575
YEAR- 2021- 22

-:Guide:-

DR. HINABEN M. PATEL

(PRINCIPAL)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

"ગ્રામ્ય ક્ષેત્રે ઉચ્ચ અભ્યાસમાં મહિલા સશક્તિકરણના ફાળાનો

અભ્યાસ"

(કડી તાલુકાના સંદર્ભમાં)

"A Study of the contribution of women Empowerment in higher Education in Rural Areas"

(In context on Kadi taluka)

DISSERTATION

-:Researcher:-

DESAI KAJALBEN RAMESHBHAI

M.A ECONOMICS
Seat no:- 4575
YEAR- 2021- 22

-:Guide:-

DR. HINABEN M. PATEL

(PRINCIPAL)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE,

KADI

Certificate

I hereby certify that the short research essay to be present by **DESAI KAJALBEN RAMESHBHAI "A Study of the contribution of women Empowerment in higher Education in Rural Areas"** is her original and independent research work. The present work done faithfully and satisfactoraly by getting the neccessary study consultation under my guidance as part of its study.

DR. HINABEN M. PATEL

Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College
Kadi. (N.G.) 384044

(PRINCIPAL)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

Place: Kadi

Date: 21/02/2022

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

Statement of Declaration

I acknowledge and certify that the present research essay **"A Study of the contribution of women Empowerment in higher Education in Rural Areas"** is a research work presented the from of "Research Essay " The responsibility for the opinions and detailds presented in this research work is my own. I further undertake that the thesis has not been in any case submitted to any institution of higher learning of any degree or diploma.

Researcher's Sign.

Place:- Kadi

Date:- 21/02/2022

ACKNOWLEDGMENTS

The field of education is very wide the less research there is, the better therefore, it can be seen that a lot of research is being done in the field of education the present research is also a link in the chain of such research. The research work is required as part of M.A study requirement there are many problems in the Society form which I am happy to present a short research essay prepared for the purpose of providing useful information to the society govermment and womens based on the information obtained from the study.

Despite the burdens of so many tasks that have made the field a constant source of motivation for help such is our Respectabal mentor as well as our guide. I am extremely grateful to Dr. Hinaben Patel for Providing me with the care and guidance her needed.

And also I would like to express my sincere gratitude to Pro. Jalpa Prajapati for her inspiring enthusiastic and loving guidance for this research work.

In the end, I have Presented this research report as a part of my study as a student. It there is any mistake, I would be grateful if the reader friends would forgive me and suggest me.

અનુક્રમણિકા – 1

પ્રકરણ

૧. વિષય પ્રવેશ 8

૨ સાહિત્ય સમીક્ષા 19

૩.સાહિત્ય પરિચય 27

૪.મહિલા સશક્તિકરણ 38

૫.માહિતીનું અર્થઘટન અને વિશ્લેષણ 58

૬.તારણો અને સૂચનો 77

૧.૧ પ્રસ્તાવના

ભારત વિશ્વમાં સૌથી પ્રાચીન સંસ્કૃતિ ધરાવતા દેશોમાંનો એક દેશ છે તેથી વિવિધતામાં અખંડ એકતા જોવા મળે છે.ભારતની સંસ્કૃતિ અને સંસ્કારો તેમજ આર્થિક સમુદ્ધિ સદીઓથી પ્રસિદ્ધ છે. શિક્ષણની દ્રષ્ટીએ પ્રાચીન યુગથી લઈને આધુનિક યુગ સુધી ભારતીય લોકોમાં શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરવાની અદ્મ્ય ઝંખના અને ઉત્સાહ જોવા મળે છે. પૌરાણિક યુગમાં ભગવાન રામથી લઈને શ્રીકૃષ્ણ સહીત વિવિધ સમયાંતરે શિક્ષણ મેળવવા ગુરુના આશ્રમે રહી મૌખિક અને મોલિક જ્ઞાન મેળવતાં હતા ત્યારબાદ સમયની ગતિમાં પરિવર્તન થયું શિક્ષણ મેળવવાની પદ્ધતિમાં અને રીતમાં સમયાંતરે જેમ જેમ માનવ બુદ્ધિનો વિકાસ થતો ગયો તેમ તેમ પરિવર્તન આવતું ગયું.

પ્રાચીન યુગમાં ભારતમાં વિશ્વ પ્રસિદ્ધ વિશ્વવિદ્યાલયો નાલંદા અને તક્ષશિલામાં શિક્ષણની પ્રવૃત્તિઓએ વેગ પકડ્યો હતો. તેમાં શિક્ષણ મેળવવા વિશ્વમાં ખૂણે-ખૂણેથી લોકો જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા અને ભારતીય સંસ્કારો અને સંસ્કૃતિની ભવ્યતાને માણવા આવતાં હતાં. આમ, ભારતીય શિક્ષણ અને સંસ્કૃતિનો વ્યાપ વધુને વધુ વિસ્તરણ પામ્યો છે.

આ ઉપરાંત પ્રાચીન સમયથી ભારતના રાજકીય, સામાજીક અને આર્થિક જીવનમાં ગામડાં આબાદ રાજ્યની નિશાની જેવા હતા. કારીગરો ગામના લોકોને વસ્તુઓ અને સેવાઓ પૂરી પાડતા હતા. ભારતીય કારીગરોએ શિક્ષણ તાલીમ, કૌશલ્ય પ્રાપ્ત કરીને પ્રાચીન સંસ્કૃતિ અને ગૌરવપૂર્ણ ઈતિહાસને જાળવી રાખ્યો છે.

"ખેતીક્ષેત્રે વિકાસમાં નર્મદા કેનાલની યોજનામાં ફાળાનો અભ્યાસ"

(કડી તાલુકાના સંદર્ભમાં)

A Study of Contribution to Narmada Canal Project in agricultural development

(In the Context of Kadi Taluka)

Dissertation

-:Researcher:-

DESAI BHAGAVATIBEN ISHVARBHAI

M.A ECONOMICS
Uni. Seat No.4568
YEAR- 2021- 22

-:Guide:-

DR. HINABEN M. PATEL

(PRINCIPAL)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE,

KADI

"ખેતીક્ષેત્રે વિકાસમાં નર્મદા કેનાલની યોજનામાં ફાળાનો અભ્યાસ"

(કડી તાલુકાના સંદર્ભમાં)

A Study of Contribution to Narmada Canal Project in agricultural development

(In the Context of Kadi Taluka)

Dissertation

-:Researcher:-

DESAI BHAGAVATIBEN ISHVARBHAI

M.A ECONOMICS
Uni. Seat No.4568
YEAR- 2021- 22

-:Guide:-

DR. HINABEN M. PATEL

(PRINCIPAL)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE,

KADI

Certificate

I hereby certify that the short research essay to be present by **DESAI BHAGAVATIBEN ISHVARBHAI "A Study of Contribution to Narmada Canal Project in agricultural development (In the Context of Kadi Taluka)"** is her original and independent research work. The present work done failfully and satisfactorily by getting the neceddary study consultation under my guidance as part of its study.

DR. HINABEN M. PATEL

Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College
(PRINCIPAL)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

Place:- Kadi
Date:- 21/02/2022

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

Statement of Declaration

I acknowledge and certify that the present research essay **"A Study of Contribution to Narmada Canal Project in agricultural development (In the Context of Kadi Taluka)"** is a research work presented the from of "Research Essay " The responsibility for the opinions and detailds presented in this research work is my own. I further undertake that the thesis has not been in any case submitted to any institution of higher learning of any degree or diploma.

Researcher's Sign.

B. I. Desai

Place:- Kadi

Date:- 21/02/2022

Acknowledgments

The field of education is very wide the less research there is, the better therefore, it can be seen that a lot of research is being done in the field of education the present research is also a link in the chain of such research. The research work is required as part of M.A study requirement there are many problems in the Society form which I am happy to present a short research essay Prepared for the purpose of providing useful information to the society Study of Contribution to Narmada Canal Project in agricultural development (In the Context of Kadi Taluka)"

Despite the burdens of so many tasks that have made the field a constant source of motivation for help such is our Respectable mentor as well as our guide. I am extremely grateful to Dr. Hinaben Patel for Providing me with the care and guidance her needed.

And also I would like to express my sincere gratitude to Pro. Jalpa Prajapati for her loving guidance for this research work.

In the end, I have Presented this research report as a part of my study as a student. It there is any mistake, I would be grateful if the reader friends would forgive me and suggest me.

અનુક્રમણિકા – ૧

૧.વિષય પ્રવેશ 7

૨. સાહિત્ય સમીક્ષા 17

૩. ગુજરાતનો પરિચય 25

૪. સરદાર સરોવર યોજના 43

૫. માહિતીનું અર્થઘટન અને વિશ્લેષણ 55

૬. તારણો અને સૂચી 74

પ્રકરણ – ૧ વિષય પ્રવેશ

૧.૧. પ્રસ્તાવના ....

૧.૨ પરિચય ....

૧.૩ સમસ્યા કથન અને શીર્ષક ....

૧.૪ અભ્યાસના હેતુઓ ....

૧.૫ અભ્યાસની પરિકલ્પના ....

૧.૬ અભ્યાસનું મહત્વ ....

૧.૭ અભ્યાસનું કાર્યક્ષેત્ર ....

૧.૮ અભ્યાસનો સમયગાળો ....

૧.૯ અભ્યાસની પદ્ધિતીઓ ....

૧.૧૦ અભ્યાસની મર્યાદાઓ ....

૧.૧. પ્રસ્તાવના

ભારત ખેતી પ્રધાન દેશ છે. ભારતની કુલ વસ્તીના ૭૦% લોકો ગામડામાં રહે છે. આ ગામડામાં રહેતા લોકો ખેતીના આધારે જીવનિર્વાહ ચલાવે છે. તેથી આ ગ્રામ્ય લોકોના મુખ્ય વ્યવસાય ખેતી છે., વળી ભારત આદિકાળથી જ કૃષિ પ્રધાન દેશ છે. દેશનો બહુ મોટો વર્ગ ખેતી સાથે સીધો સંબંધ ધરાવે છે. તેથી સ્વાભાવિક રીતે જ ખેતી

ભારતીય લોકો માટે જ આર્થિક ઉપાર્જનનું મધ્યમ અને સ્રોત છે. તેમજ ભારતની રાષ્ટ્રીય આવકમાં ૨૭% હિસ્સો અગત્યનો છે. રોજગારીમાં ૬૪% હિસ્સો તેમજ ભારતની નિકાસોમાં ખેત પેદાશોનો હિસ્સો અગત્યનો છે. ભારત જેવા ખેતી-પ્રધાન દેશમાં આર્થિક વિકાસની પ્રક્રિયામાં ખેતી અગત્યનું સ્થાન ધરાવે છે. તેમજ દેશના આર્થિક સર્વાંગી વિકાસ માટે કૃષિક્ષેત્રનો વિકાસ અનિવાર્ય બને છે.

- પ્રો. ટી. ડબલ્યુ શુલ્ટઝના મતે.....

'ખેતીને દેશના વિકાસ માટે શક્તિશાળી એજન્સી બનાવવા માટે કોઈ શંકાનું સ્થાન નથી. ખેડૂતોને માર્ગદર્શન અને વળતર આપવાના પ્રોત્સાહનો ચાવીરૂપ પરિબળ છે. જો મૂડીરોકાણ અંગેની તકો અને કાર્યક્ષમ પ્રોત્સાહનો ઉપલબ્ધ થઇ શકે તો.....ખેડૂતો માટીમાંથી સોનું પેદા કરી શકે છે.

૧.૨ પરિચય

ગુજરાતમાં નર્મદા કેનાલ દ્વારા ખેતીક્ષેત્રે પાક ઉત્પાદકતા વધારવાના પ્રયાસોના ભાગરૂપે વિવિધ સિંચાઈ યોજનાઓ હાથ ધરવામાં આવી છે. જેથી ખેડૂતો વધુ સિંચાઈ કરીને વધુ પાક ઉત્પાદકતા મેળવી શકે છે આથી નર્મદા કેનાલ દ્વારા રાજ્યના મોટાભાગના વિસ્તારોમાં સિંચાઈ દ્વારા ઉપયોગ કરી ખેતીમાં વિવિધતા લાવવામાં આવે છે. ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં પાણી પુરવઠા યોજના કાર્યક્રમ યોજવા આવ્યો. નર્મદા કેનાલ આધારિત પાઈપ – લાઈન ડીસટીબ્યુશન નેટવર્ક દ્વારા કરવામાં આવે છે. જયારે સરદાર સરોવર યોજના, કલ્પસર યોજના વગેરે યોજનાઓ દ્વારા પાણી ગામડાઓના સામાન્ય ખેડૂત સુધી પહોચે છે.

A study on "Employment and Women Empowerment"

"રોજગારી અને સ્ત્રી સશક્તિકરણ"

એક અભ્યાસ

DISSERTATION

4581

-:Researcher:-

Desai Payal Kanubhai

M.A ECONOMICS

ROLL NO:

YEAR- 2021- 22

-:Guide:-

DR. HINABEN M. PATEL

(PRINCIPAL)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

A study on "Employment and Women Empowerment"

“રોજગારી અને સ્ત્રી સશક્તિકરણ” એક અભ્યાસ

DISSERTATION

-:Researcher:-

Desai Payal Kanubhai

M.A ECONOMICS

ROLL NO:

YEAR- 2021- 22

-:Guide:-

DR. HINABEN M. PATEL

(PRINCIPAL)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

Certificate

I hereby certify that the Dissertation to be present by **Desai Payal Kanubhai A study on "Employment and Women Empowerment"** is her original and independent research work. The present work done failfully and satifaetorily by getting the neceddary study consultation under my guidance as part of its study.

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

Principal
Maniben M.P.Shah Mahila Arts College
Kadi - (N.G.)-384440

Publication

I acknowledge and certify that the present research essay **A study on "Employment and Women Empowerment"** is a research work presented the from of "Research Essay " The responsibility for the opinions and detailds presented in this research work is my own.

Debt Acceptance

The field of education is very wide the for research there is, the better therefore, it can be seen that a lot of research is being done in the field of education the present research is also a link in the chain of such research. The research work is required as part of M.A study requirement there are many problems in the Society form which I am happy to present a short research essay present for the purpose of providing useful information to the society govermment and womens based on the information obtained from the studay.

Despite the burdens of so many tasks that have made the field a constant source of motivation for help such is our Respectabal mentor as well as our guide. I am extremely grateful to Dr. Hinaben Patel for Providing me with the care and guidance her needed.

And also I would like to express my sincere gratitude to Pro. Jalpa Prajapati for her in spirinen thusuastic and loving guidance for this research work.

In the end, I have Presented this research report as a part of my study as a student. It there is any mistake, I would be grateful if the reade friends would forgive me and suggest me.

અનુક્રમણિકા

૧.૧ પ્રસ્તાવના........8
૧.૨. મહિલા સશક્તિકરણનો પરિચય........9
૧.૩ સશક્તિકરણનો અર્થ........10
૧.૪ સમસ્યા કથન અને શીર્ષક........11
૧.૫. અભ્યાસનું મહત્વ........11
૧.૬ અભ્યાસના હેતુઓ........12
૧.૭ અભ્યાસની પરિકલ્પનાઓ........12
૧.૮. અભ્યાસનું કાર્યક્ષેત્ર........13
૧.૯. અભ્યાસનો સમયગાળો........13
૧.૧૦. અભ્યાસની પદ્ધતિઓ........13
૧.૧૧. અભ્યાસની માર્યદાઓ........15
૧.૧૨. સમીક્ષા........15
૨.૧.પ્રસ્તાવના........17
૨.૨ "મહિલા શ્રમિક સામાજિક સ્થિતિ અને સમસ્યા"........18
૨.૩ "નારી સશક્તિકરણ કા ઈતિહાસ"........19
૨.૪ "મહિલા એવમ વિકાસ "........20
૨.૫ "મહિલા રાજનીતિ ઓર આરક્ષણ"........21
૨.૬ " Women Agriculture workes"........21
૨.૭ સમીક્ષા........22

૧.૧ પ્રસ્તાવના

ગાંધીજી કહેતા હતા કે ભારત દેશ ગણ્યા- ગાંઠયા શહેરોમાં નહિ, પરંતુ ગામડાઓમાં વસે છે. આથી જ ગાંધીજી એ ગામડાના વિકામ પર વધુ ભાર મુક્યો હતો. તેમણે આયોજનમાં વિકેન્દ્રકરણ કરી ગ્રામ્ય સ્તરેથી આયોજન કરવાની વાત કરી છે. ગામડા આર્થિક તેમજ રાજકીય રીતે સ્વતંત્ર અને સ્વાવલંબી બને તે માટે એકબાજુ ખેતી અને ઉદ્યોગનો વિકાસની વાત કરવામાં આવી હતી. બીજી બાજુ પંચાયતી રાજ વ્યવસ્થા વડે ગામડાઓને રાજકીય રીતે સ્વતંત્ર બનાવવાનો ખ્યાલ હતો તેઓ માનતા કે ગામડું સમૃદ્ધ થશે તો દેશ ચોક્કસ સમૃદ્ધ થશે એ ગાંધીજીનું સ્વપ્ન હતું. પરંતુ આજ સુધી સાકાર થઇ શકતું નથી.

આપણા દેશમાં પ્રાચીન સમયની ગોઠવાયેલી વ્યવસ્થા પ્રમાણે પુરુષો ઘરની બહારનો અને જવાબદારી સંભાળે છે. આજ સુધી પુરુષ પ્રધાન સમાજમાં પુરુષોએ વિકાસનું નેતૃત્વ સંભાળ્યું છે. ગામડાઓમાં મહિલાઓ ઘરની જવાબદારી ઉપરાંત ખેતી, પશુપાલન, ગૃહ ઉદ્યોગ, વગેરે કામોમાં સહાયક કામગીરી કરી રહી છે. પરંતુ તેમાં મુખ્ય ભૂમિકા પુરુષની જ રહી છે. આથી મહિલાઓના શૈક્ષણિક, સામાજિક, આર્થિક અને રાજકીય રીતે પર્યાય પ્રમાણના વિકાસ થયો નથી.

મહિલાઓ શક્તિનો સ્રોત છે. અને દેશની વસ્તીનો અડધો અડધ ભાગ છે. દેશના કુલ શ્રમદળમાં મહિલાઓનો ૧/૩ હિસ્સો છે જે દેશના વિકાસ, પ્રગતિ અને સમૃદ્ધિમાં એક મજબુત અને સુષ્ઠ બળ તરીકે યોગદાન આપી શકે એમ છે. પરંતુ આ ત્યારે જ શક્ય બનેશે જયારે મહિલાઓ વિકાસની પ્રક્રિયામાં ભાગ લે. ભારતીય બંધારણમાં સ્વતંત્રતા સમાનતા અને ન્યાયના મુલ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને સામાજિક વ્યવસ્થામાં મહિલાઓનું રક્ષણ ઉત્કર્ષ અને સમાજમાં તેમણે યોગ્ય સ્થાન પ્રાપ્ત થાય.

"A Study of Sardar Sarovar Dam in the field of agriculture in the context of Vadodara District"

"સરદાર સરોવર ડેમનો ખેતીક્ષેત્રે અભ્યાસ વડોદરા જીલ્લાના સંદર્ભમાં "

-:Researcher:-

MAKAVANA DIPIKABEN MUKESHBHAI

M.A ECONOMICS
Seat No: 4570

YEAR- 2021- 22

-:Guide:-

DR. HINABEN M. PATEL

(PRINCIPAL)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

“A Study of Sardar Sarovar Dam in the field of agriculture in the context of Vadodara District”

“સરદાર સરોવર ડેમનો ખેતીક્ષેત્રે અભ્યાસ વડોદરા જીલ્લાના સંદર્ભમાં ”

-:Researcher:-

MAKAVANA DIPIKABEN MUKESHBHAI

M.A ECONOMICS
Seat No: 4570

YEAR- 2021- 22

-:Guide:-

DR. HINABEN M. PATEL

(PRINCIPAL)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

Certificate

I hereby certify that the short research essy to be present by **MAKAVANA DIPIKABEN MUKESHBHAI "A Study of Sardar Sarovar Dam in the field of agriculture in the context of Vadodara District"** is her original and independent research work. The present work done failfully and satifaetorily by getting the neceddary study consultation under my guidance as part of its study.

DR. HINABEN M. PATEL
(PRINCIPAL)
MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College
Kadi - (N.G.) 384044

Place :- Kadi
Date :- 21 - 2 - 2022

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

Publication

I acknowledge and certify that the present research essay **"A Study of Sardar Sarovar Dam in the field of agriculture in the context of Vadodara District"** is a research work presented the from of "Research Essay " The responsibility for the opinions and detailds presented in this research work is my own.

Researcher's sign

Dipika M. Makavana

Place : Kadi

Date : 21-2-2022

Debt Acceptance

The field of education is very wide the for research there is, the better therefore, it can be seen that a lot of research is being done in the field of education the present research is also a link in the chain of such research. The research work is required as part of M.A study requirement there are many problems in the Society form which I am happy to present a short research essay present for the purpose of providing useful information to the society govermment and womens based on the information obtained from the studay.

Despite the burdens of so many tasks that have made the field a constant source of motivation for help such is our Respectabal mentor as well as our guide. I am extremely grateful to Dr. Hinaben Patel for Providing me with the care and guidance her needed.

And also I would like to express my sincere gratitude to Pro. Jalpa Prajapati for her in spirinen thusuastic and loving guidance for this research work.

In the end, I have Presented this research report as a part of my study as a student. It there is any mistake, I would be grateful if the reade friends would forgive me and suggest me.

અનુક્રમણિકા

૧.૧ પ્રસ્તાવના 9

૧.૨. પ્રો. ટી. ડબલ્યુ શુલ્ટઝના મતે 9

૧.૩ સરદાર સરોવર ડેમનો ખેતીક્ષેત્રે પરિચય 9

૧.૪ સમસ્યા કથન અને શીર્ષક 10

૧.૫ શીર્ષક 10

૧.૬ અભ્યાસના હેતુઓ 10

૧.૭ અભ્યાસની પરિકલ્પના 11

૧.૮ અભ્યાસનું મહત્વ 11

૧.૯ અભ્યાસનું કાર્યક્ષેત્ર 12

૧.૧૦ અભ્યાસનો સમયગાળો 12

૧.૧૧ અભ્યાસની પદ્ધતિઓ 13

૧.૧૨ અભ્યાસની મર્યાદાઓ 15

૧.૧૩ સમીક્ષા 15

૨.૧. પ્રસ્તાવના 17

૨.૨ બરવાળે બદ્રીનારાયણ રાજીલાલ (૨૦૦૨) 17

૨.૩. શાહ (૧૯૮૩) 17

૨.૪. ખખ્ખર કે. કે. (૨૦૦૪) 18

૨.૫. ઠક્કર અને કુમાર (૧૯૮૪) 18

૨.૬ દાંતવાલા એમ. એલ. (૧૯૭૮) 19

૨.૭. મહાત્મા ગાંધી (૧૯૪૬) 19

૨.૮ સમીક્ષા 19

૩.૧. પ્રસ્તાવના 22

૧.૧ પ્રસ્તાવના

ભારત ખેતીપ્રધાન દેશ છે. ભારતની કુલ વસ્તી ના ૭૦% લોકો ગામડામાં રહે છે. આ ગામડામાં રહેતા લોકો ખેતીના આધારે પોતાનું જીવનનિર્વાહ ચલાવે છે. તેથી આ ગામડાના લોકોનો મુખ્ય વ્યવસાય ખેતી છે. વળી ભારત આદિકાળ થી જ કૃષિ પ્રધાન દેશ છે. દેશનો બધુ મોટો વર્ગ ખેતી સાથે સીધો સંબંધ ધરાવે છે. તેથી સ્વાભાવિક રીતે જ ખેતી ભારતીય લોકો માટે જ આર્થિક ખેતી એ રોજગારીનું પ્રથમ માધ્યમ અને સ્રોત છે. તેમજ ભારતની રાષ્ટ્રીય આવકમાં ૨૭% હિસ્સો ખેતીક્ષેત્રમાંથી પ્રાપ્ત થાય છે. અને રોજગારીમાં ૬૪% હિસ્સો ભારતની નિકાસોમાં ખેતપેદાશોનો હિસ્સો મહત્વનો છે. ભારત જેવા ખેતીપ્રધાન આર્થિક વિકાસની પ્રક્રિયામાં ખેતી મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે. તેમજ દેશના આર્થિક સર્વાંગી વિકાસ માટે કૃષિક્ષેત્રનો વિકાસ અનિવાર્ય બને છે.

૧.૨. પ્રો. ટી. ડબલ્યુ શુલ્ટઝના મતે

"ખેતીને દેશના વિકાસ માટે શક્તિશાળી એજન્સી બનાવવા માટે કોઈ શંકાનું સ્થાન નથી ખેડૂતોને માર્ગદર્શન અને વળતર આપવાના પ્રોત્સાહનો ચાવીરૂપ પરિબળો છે. જો મૂડી રોકાણ અંગેની તકો અને કાર્યક્ષમ પ્રોત્સાહનનો ઉપલબ્ધ થઇ શકે છે."

"ખેડૂત માટીમાંથી સોનું પેદા કરી શકે છે."

૧.૩ સરદાર સરોવર ડેમનો ખેતીક્ષેત્રે પરિચય

સરદાર સરોવર ડેમ પ્રોજેક્ટ એ ભારતની સૌથી મોટી જળ સંસાધન યોજનાઓમાંથી એક છે જે મુખ્ય ચાર રાજ્યો મહારાષ્ટ્ર, મધ્યપ્રદેશ, ગુજરાત અને રાજસ્થાનને આવરી લે છે ડેમની સ્પલડે ડીસ્ચાર્જીંગ ક્ષમતા ૩૦.૭ લાખ ક્યુસેક વિશ્વમાં

Covid -19ની આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર પરની અસરોનો અભ્યાસ

A Study of the Effects of Covid -19 on international Trade

DISSERTATION (લઘુશોધ નિબંધ)

By

MAKWANA DAXABEN D.

M. A. ECONOMICS

SEAT NUMBER :-4569

Guide

Dr. Hinaben M. Patel

(M.Phil., Ph. D)

Principal

2021

Maniben M. P.Shah Mahila Art's college, kadi

HNGU

Covid -19ની આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર પરની

અસરોનો અભ્યાસ

A Study of the Effects of Covid -19 on international Trade

DISSERTATION (લઘુશોધ નિબંધ)

By

MAKWANA DAXABEN D.

M. A. ECONOMICS

SEAT NUMBER :-4569

Guide

Dr. Hinaben M. Patel

(M.Phil., Ph. D)

Principal

2021

Maniben M. P.Shah Mahila Art's college, kadi

HNGU

CERTIFICATE

This is to certify that the thesis entitled " a study of the effect of covid-19 on international trade" submitted by Miss Daxa D. Makwana is her original and independent research work . The present work has been done faithfully and satisfactorily by getting the necessary study consultation under my guide as part of its study.

Dr. Hinaben M. Patel

Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College
Kadi - (N.G.)-384044

(Guide)

Principal,

Maniben M. P.Shah Mahila art's college, Kadi

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

DECLARATION

I Hereby humbly declare that the thesis title " a study of the effect of covid-19 on international trade " has been prepared by me under the Dr Hinaben M. Patel principal, Maniben M P Shah Mahila Arts College kadi. This work is original, and Has not been submitted so far, in part or full, for any other degree or diploma of This University or any other University.

Daxaben D. Makwana

ACKNOWLEDGEMENT

From the bottom of my heart I would like to express my deepest gratitude to my guide prin. Dr. Hinaben M. Patel for great guidance, support and kind advice throughout my research study. She is the finished advisor and great mentor in mapping my research journey.

I am extremely thankful to Prof. Jalpa Prajapati for supporting this work in every possible way. I have been extremely fortunate to have the kind support and The encouragement of professors who cared deeply about me and my research work and Without which I would not have come this far.

I am also thankful to Dr sangitaben Aacharya and prof.Bharti Prajapati for their motivation and support.

I specially thanks my parents Mr. DineshBhai Makwana and Mrs Shardaben Makwana for their love support and blessing. I love you so much and I would not have made it this far without them. I am also thankful to my brother Shailesh and my sister's Nayana and Nanda for their support.

I am Heartily Thankful to My friends Namira Ghanchi, Shilpa somesvara, Vasanta dabhi whom I have not mentioned and whose best wishes have always encouraged me.

It is a pleasure to acknowledge obligation to all those who were directly or indirectly involved in my dissertation work and have rendered me help.

Daxa Dineshbhai Makwana

અનુક્રમણિકા

૧. ૧ પ્રસ્તાવના :- 8

૧. ૨ અભ્યાસનું શીર્ષક :- 10

૧. ૩ અભ્યાસ ના હેતુઓ : 10

૧. ૪ અભ્યાસની પરિકલ્પનાઓ : 11

૧. ૫ અભ્યાસક્ષેત્રનો પરિચય : 11

૧. ૬ અભ્યાસ ની પદ્ધતિઓ : 11

૧.૭ અભ્યાસનું મહત્વ : 13

૧.૮ *અભ્યાસનું સમસ્યા કથન :- 13

૧.૯ અભ્યાસનો સમયગાળો : 14

૧.૧0 *અભ્યાસની મર્યાદાઓ : 14

૧.૧૧ *પ્રકરણની ગોઠવણી 14

૧.૧૨ *ઉપસંહાર :- 16

૨.૧ પ્રસ્તાવના : 18

૨.૨. સંદર્ભ સાહિત્ય નો અર્થ :* 18

૨.3 સંદર્ભ સાહિત્ય સમીક્ષા: 18

૨.3 સમીક્ષા:- 22

3. 1 પ્રસ્તાવના 24

3.2 આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપાર ના વિવિધ સિદ્ધાંતોની રજૂઆત :- 24

3.3 અભ્યાંસ ક્ષેત્ર :- 26

3.4 અભ્યાસ ક્ષેત્ર ના સંદર્ભમાં ભારત નો પરિચય :- 27

3.5 covid 19 પહેલાની આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારની સ્થિતિ :- 30

3.6 Covid 19 પછીની આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર ની સ્થિતિ:- 32

.૭ સમીક્ષા :- 33

.૧ પ્રસ્તાવના: 35

.૨ કોરોના વાયરસ વિશે માહિતી 36

૧. ૧ પ્રસ્તાવના :-

આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપાર એ શ્રમવિભાજનનુ પરિણામ છે. દરેક દેશ પોતાની જરૂરિયાત ની બધી જ ચીજવસ્તુઓનું ઉત્પાદન જાતે જ કરતો નથી. કેટલીક વસ્તુઓ માટે તેને બીજા દેશ પર આધાર રાખવો પડે છે. આમ એક બે અને બીજા દેશો વચ્ચે ચીજવસ્તુઓની આયાત નિકાસ થાય છે ત્યારે આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર ઉદભવે છે.

પ્રોફેસર હેરોડ ના મતે " શ્રમવિભાજન જ્યારે દેશની સરહદ ઓળંગીને વિસ્તાર પામે છે તેને આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર કહેવાય છે."

આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર એ આર્થિક વિકાસને વેગ આપનાર વિકાસનું એન્જિન છે. તેના દ્વારા વિકાસના વેગને વધારી શકાય છે. ચીજવસ્તુઓના વિનિમય જો એક જ દેશ કે પ્રદેશના રહેવાસીઓ વચ્ચે થતો હોય તો તે આંતરિક વ્યવહાર તરીકે ઓળખાય છે. અને જો જુદા જુદા દેશોના રહેવાસીઓ વચ્ચે થતો હોય તો તે આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર કહેવાય છે .

આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપાર નું કોઈપણ દેશના અર્થકારણમાં ઘણું જ મહત્વ છે. તેના દ્વારા દેશના આર્થિક અને ઔદ્યોગિક વિકાસના વેગને વધારી શકાય છે. લોકોના જીવન ધોરણમાં સુધારો થાય છે. અલ્પવિકસિત અર્થકારણનું વિકસિત અર્થતંત્રમાં રૂપાંતર થાય છે. ૧૯૯૦ બાદ આંતરરાષ્ટ્રીય ક્ષેત્રે વિદેશ વેપારમાં વધારો થયો છે. પરંતુ કેટલીક એવી સમસ્યાઓ, યુદ્ધની પરિસ્થિતિ કે મહામારીઓના કારણે આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારમાં ઘટાડો પણ થયો છે.

દર 100 વર્ષે દુનિયા મહામારીનો સામનો કરે છે . મહામારી એ બીમારીને કહેવાય છે કે જે એક જ સમયે દુનિયાના ઘણા દેશોમાં ફેલાઇ રહી હોય. અને આવી મહામારી હોવાની વધુ શક્યતાઓ ત્યારે રહે છે જ્યારે વાયરસ સાવ નવો હોય, સરળતાથી લોકોમાં ફેલાઇ રહ્યો હોય અને લોકોના પરસ્પર સંપર્કથી સતત ફેલાઈ રહ્યો હોય. વર્ષ ૨૦૦૯માં સ્વાઇન ફ્લુને મહામારી જાહેર કરાઇ હતી. વિશેષજ્ઞોના મત મુજબ દરેક સદીમાં વિશ્વ આવી મહામારીનો સામનો કરે છે. જેમકે ૧૮૨૦માં માર્સિલે પ્લેગ , ૧૮૨૦માં કોલેરા, 1920માં સ્પેનીસ ફ્લુ.

"ગ્રામ્ય ક્ષેત્રે ઉજ્જવલા યોજનાની સામાજીક અસરોનો અભ્યાસ કડી તાલુકાના સંદર્ભમાં"

"Study of Social Effects of Ujwala Yojana in Rural Area in the Context of Kadi Taluka"

લઘુશોધ નિબંધ

:: Submitted by ::

Patel Hetal Kanaiyalal

M.A. Sem-III (Economics)

Roll No.

Seat No. 4573

:: Guide ::

Dr. Hinaben M. Patel

(M.A., M.Phil, Ph.D.)

Principal

Maniben M.P.Shah Mahila Arts College, Kadi

"ગ્રામ્ય ક્ષેત્રે ઉજ્જવલા યોજનાની સામાજીક
અસરોનો અભ્યાસ કડી તાલુકાના સંદર્ભમાં"

"Study of Social Effects of Ujwala Yojana in
Rural Area in the Context of Kadi Taluka"

લઘુશોધ નિબંધ

:: Submitted by ::

Patel Hetal Kanaiyalal
M.A. Sem-III (Economics)
Roll No. : 28
Seat No. : **4574**

:: Guide ::

Dr. Hinaben M. Patel
(M.A., M.Phil, Ph.D.)
Principal
Maniben M.P.Shah Mahila Arts College, Kadi

Certificate

I therefore certify that the short research essay to be presented by Patel Hetal Kanaiyalal **"Study of Social Effects of Ujwala Yojana in Rural Area in the Context of Kadi Taluka"** and his research work in the context of Kadi taluka is original and independent. The present work has been done faithfully and satisfactorily by getting the necessary study consultation under my guidance as part of MA study.

Date 21|2|22

Place : Kadi

Mentor's signature

Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College
Kadi- (N.G.)-384044

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

Publication

Therefore, I acknowledge and certify that the present research dissertation Kanaiyalal **"Study of Social Effects of Ujwala Yojana in Rural Area in the Context of Kadi Taluka"**has been prepared on the basis of the bibliographies of the research work to be presented as a research dissertation in the context of Kadi Taluka. The conclusions and conclusions are fundamental. I am responsible for the opinions and details presented in this research work.

Date **Researcher**

Place : Kadi Patel Hetal Kanaiyalal

H.K. Patel

Debt Acceptance

Human beings naturally crave progress. It is always progressive to reach the highest peaks of life. I would like to thank all those who have contributed directly or indirectly to the dissertation at the Master of Arts level for the purpose of making it a minor in the media.

Dr. Hinaben M. Patel's guidance direction is very important to me. Thanks to the gurus of the arts department for their constant inspiration and encouragement.

To prepare this study and cultivate irrigation, my mentor Dr. Hinaben M. Patel I will always be grateful to Madam Hinaben M. Patel. His precise guidance and creative ideas will help me in my research work. Dr. Sangeetaben Acharya Prof. Jalpaben Prajapati and I sincerely thank Prof. Bhartiben Prajapati and friends.

Thanks

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	પ્રકરણ	પાન નં.
❖	Certificate	I
❖	Publication	II
❖	Debt Acceptance	III
❖	Index	IV
પ્રકરણ-૧	વિષય પ્રવેશ	1-13
પ્રકરણ-૨	સંદર્ભ સાહિત્યની સમીક્ષા	14-21
પ્રકરણ-3	અભ્યાસક્ષેત્રનો પરિચય	22-38
પ્રકરણ-૪	માહિતીનું અર્થઘટન અને વિશ્લેષણ	39-68
પ્રકરણ-૫	તારણો અને સુચનો	69-78

૧.૧ પ્રસ્તાવના :

ગરીબી રેખાની નીચે જીવી રહેલા પરિવારોને મફત સ્થાનિક રાંધણગેસ કનેકશન એ ઉપલબ્ધ કરાવવા સાથે સંબધિત ઉજ્જવલા યોજના વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ આજે બલિયામાં લોંચ કરી દીધી હતી. મફત ગેસ કનેકશનની યોજના લોંચ કરતાં મોદીએ પોતાને મજુર નંબર વન તરીકે ગણાવીને અનેક મુદ્દા ઉપર વાત કરી હતી. પોતાને શ્રમિકો નંબર વન તરીકે ગણાવીને મોદીએ મજુરોનાં કલ્યાણ માટે તેમની સરકાર દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી શ્રેણીબધ્ધ યોજનાઓનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. તે દિવસનાં પ્રસંગે આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી છે. મોદીએ અગાઉની સરકારો ઉપર ગરીબો માટે ખૂબ ઓછુ કામ કરવા બદલ ઝાટકણી કાઢી હતી. તેમણે કહ્યું હતુ કે અગાઉની સરકારો દ્વારા બનાવવામાં આવેલી નીતિઓ ગરીબોના કલ્યાણને ધ્યાનમાં લઈને મતબોક્સને ધ્યાનમાં લઈને યોજના સ્વૈચ્છિક રીતે સબસીડી છોડી ચૂકયાં છે. મોદીએ ખાતરી આપતાં કહ્યું હતુ કે સબસીડી સરેન્ડર કરવાથી બીપીએલ પરીવારોને ફ્રી એલપીજી કનેકશન ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.

ગ્રાહકો હાલમાં ૧૨ સિલિન્ડરો અથવા તો પાંચ કિલોનાં ૩૪ સિલીન્ડરો મેળવવાના હકદાર છે. માર્કેટ કિંમત એલપીજીની વધારે છે. પરંતુ સબસીડીની કિંમત ઓછી છે. મોદીએ કહ્યુ હતુ કે પ્રથમ વર્ષમાં જ બીપીએલ પરિવારોને જીી લાભ આપવામાં આવી રહ્યાં છે. દરેક એલપીજી કનેકશન માટે ૧૬૦૦ રૂપિયાની મદદ બીપીએલ પરિવારોને કરાશે. દેશમાં ૧૬.૬૪ કરોડ એલપીજીના સક્રિય ગ્રાહકો રહેલાં છે. મોદીએ તેમના સંબોધનમાં કહ્યું હતુ કે

"ગુજરાત ગ્રામીણ અર્થતંત્રમાં સ્વસહાય જૂથોનો ફાળો"

"Contribution of self help groups to the rural economy of Gujarat"

લઘુશોધ નિબંધ

BY

PRAJAPATI GAYATRI KANUBHAI

SEAT NO. 4572

M.A. ECONOMICS

GUIDE

PRINCIPAL DR. HINABEN M. PATEL

(M.PHIL, PH.D)

PRINCIPAL

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS

COLLEGE, KADI

"ગુજરાત ગ્રામીણ અર્થતંત્રમાં સ્વસહાય જૂથોનો ફાળો"

"Contribution of self help groups to the rural economy of Gujarat"

લઘુશોધ નિબંધ

BY

PRAJAPATI GAYATRI KANUBHAI

SEAT NO. 4572

M.A. ECONOMICS

GUIDE

PRINCIPAL DR. HINABEN M. PATEL

(M.PHIL, PH.D)

PRINCIPAL

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

પ્રમાણપત્ર

આથી હું પ્રમાણિત કરું છું કે પ્રજાપતિ ગાયત્રી કનુભાઈ દ્વારા પ્રસ્તુત થનાર લઘુશોધ નિબંધ ગુજરાત ગ્રામીણ અર્થતંત્રમાં સ્વસહાય જૂથોનો ફાળો" તેનું મૌલિક અને સ્વતંત્ર સંશોધન કાર્ય છે. પ્રસ્તુત કાર્ય એમ એના અભ્યાસના ભાગરૂપે મારા માર્ગદર્શન નીચે આવશ્યક અભ્યાસ પરામર્શ મેળવીને નિષ્ઠાપૂર્વક અને સંતોષકારક રીતે કાર્ય કરેલ છે.

તારીખ: 22/2/22.

સ્થળ:- કડી

માર્ગદર્શકની સહી

Maniben M.P. Shah Mahila Arts College
Kadi- (N.G.)-384044

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

ઋણ સ્વીકાર

સ્વ-સહાય જૂથો ક્ષેત્રે અનેક સંશોધનો થયા છે. પણ આવા સંશોધનની હારમાળાની એક કડી છે. એમ.એ. ના અભ્યાસની જરૂરિયાતના ભાગરૂપે એક સંશોધન કાર્ય કરવું જરૂરી છે. સમાજમાં ઘણી સમસ્યાઓ એવી છે કે જેના અભ્યાસથી પ્રાપ્ત માહિતીના આધારે સમાજને સરકારને અને શ્રમિકોને ઉપયોગી માહિતી આપી શકાય તે હેતુ માટે તૈયાર કરેલ લઘુશોધ નિબંધ રજુ કરતા આનંદની લાગણી અનુભવું છું.

ઘણા બધા કાર્યોનો બોજ હોવા છતાં જેમને સહાયને માટે સતત પ્રેરણાને ક્ષોત્ર વહેવડાવ્યા કર્યા છે. તેવા અમારા પરમ પૂજ્ય ગુરુજી તેમજ માર્ગદર્શક શ્રી. ડૉ હિનાબેન પટેલ સંશોધન કાર્યમાટે પ્રેરણારૂપ ઉત્સાહિત અને વાત્સલ્ય પૂર્વક માર્ગદર્શન આપ્યું. છે. હું અંતકારતા પૂર્વક આભાર વ્યક્ત કરું છે.

અંતમાં આ સંશોધન અહેવાલને મે એક વિદ્યાર્થીની તરીકે અભ્યાસના ભાગરૂપે રજુ કરેલ છે કોઈ ભૂલ હોય તો વાંચક મિત્રો માફ કરી સુચન કરશો તો હું આપની આભારી રહીશ .

અનુક્રમણિકા

૧.	**વિષય પ્રવેશ** - પ્રસ્તાવના - સમસ્યા કથાન અને શીર્ષક - અભ્યાસનો હેતુઓ - અભ્યાસની પરિકલ્પના - અભ્યાસનું મહત્વ - અભયની પદ્ધતિઓ - અભ્યાસ કાર્યક્ષેત્ર - અભ્યાસ સમયગાળો - અભ્યાસની મર્યાદા - પ્રકરણની રૂપરેખા
૨.	**સાહિત્ય સમીક્ષા** - પ્રસ્તાવના - નાગ્યા - તલેકર - ભાવિક પંચોલી - શર્મા અંજલી, રોય, બીદ્ધુર દિયા - પ્રો. વિ.વિ.બીડનુર - સરમાહ શ્રી ગુનીન્દ્ર નાય - મીનાક્ષી રામજી - રણબીર સિંહ,ડૉ. નિશા રઘુવંશી

પ્રસ્તાવના

યુનીઈટેડ નેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન ૨૦૦૮માં મિલિયન ડેવલપમેન્ટ ગોલ (એમડીજી) જાહેર કર્યા અગ્રતા ક્રમે હતો. આ ધ્યેયનો પહોંચી વળવા દુનિયાના લગભગ તમામ વિકસીત અને વિકાસશીલ દેશોએ ગરીબી નિવારવા માટે અલગ અલગ નીતિઓ અને કાર્યકમો અમલમાં મુકેલ છે. આ બધા કાર્યક્રમો અને નીતિઓમાં સુક્ષ્મ ધિરાણ કાર્યક્રમે ગરીબી નિવારવા માટે એ સૌથી વધારે અસરકારક વ્યુહરચના પુરવાર થાય છે. ભારતમાં ૧૯૪૭માં સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત થયા ત્યારથી મહિલાઓની ઉન્નતી અને સશક્તિ કારણ અને ખાસ કરીને ગ્રામીણ ક્ષેત્રે વિકાસ થાય એ રાજ્ય નીતિનો મુખ્ય મુદ્દો રહ્યો છે. ભારતના બંધારણના લૈંગિક સમાનતાને સુનિશ્ચિત કરવા વિવિધ પ્રકારનાં કેન્દ્રીય રાજ્ય અને સ્થાનિક સરકારે, બિન-સરકારી સંગઠનો નાગરિક સમાજ અને ચેરીટેબલ સમસ્યાઓ સક્રિય છે. ભરતીની અગિયારમી પંચવર્ષીય યોજના (૨૦૦૭-૧૨) મહિલાઓને પ્રથમ વખત માત્ર સમાન નાગરીકો તરીકેજ નહિ પણ આર્થિક અને સામાજિક વિકાસના એજન્ટો તરીકે માન્યતા આપે છે. ઝેનદાર ઇન્ક્વરી પ્રતોની યોજનાનો અભિગમ એ માન્યતા પર આધારિત છે. કે મહિલાઓની તરફેણમાં દરમિયાન ગીરીઓ બહુપક્ષી હોવી જોઈએ. અને તેઓને આ આવો જોઈએ. સ્વ- સહાય જૂથો ખાસ કરીને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં મહિલાઓમાં ઉદ્યોગ સાહસિકતા અને આત્મવિશ્વાસ પ્રોત્સાહના આપવા માટે મૂળભૂત સાધન સાથે અસરકારક તરીકે ઉતરી આવ્યાં છે. સલ્ફ-હેલ્થ ગ્રુપ બેંક લીકેજ પ્રોગ્રામ ૧૯૯૨ થી બેન્કર્સ ડેવલોપમેન્ટ એજન્સીઓ અને કોર્પોરેટ ગૃહો માટે પણ એક સારો એવો સાધન બની ગયો છે. ભારત એ. અલ્પવિકસિત કે વિકાશીલ દેશોમાં આવે છે. ભારતમાં ખાસ કરીને ગરીબીની સમસ્યા વધારે જોવા મળે છે. ભારત ખેતી પ્રધાન દેશ છે. માટે મોટા ભાગની વસ્તી ગામડાઓમાં વસે છે. ગ્રામીણ ક્ષેત્રે ખેતી સિવાયના એક

"કડી તાલુકા કુંડાળ ગામના સંદર્ભમાં ડેરી ઉદ્યોગના અંગેનો અભ્યાસ"

"A Study of dairy industries in the Context of Kundal Village of Kadi Taluka"

By

PRAJAPATI SHRADDHA MAHENDRABHAI

(M.A ECONOMIC SEM-III)

Sem -3

Roll No:32

4587

2022

GUIDE

DR. HINABEN M. PATEL

(M.A, M.PHIL, PH.D)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS, KADI

COLLEGE, KADI

"કડી તાલુકા કુંડાળ ગામના સંદર્ભમાં ડેરી ઉદ્યોગના અંગેનો અભ્યાસ"

"A Study of dairy industries in the Context of Kundal Village of Kadi Taluka"

By

PRAJAPATI SHRADDHA MAHENDRABHAI

(M.A ECONOMIC SEM-III)

Sem -3

Roll No:32

GUIDE

DR. HINABEN M. PATEL

(M.A, M.PHIL, PH.D)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS, KADI

COLLEGE, KADI

Certificate

I hereby certify that the short research essy to be present by PRAJAPATI SHRADDHA MAHENDRABHAI "A Study of dairy industries in the Context of Kundal Village of Kadi Taluka" is her original and independent research work. The present work done failfully and satifaetorily by getting the neceddary study consultation under my guidance as part of its study.

Principal
Maniben M.P.Shah Mahila Arts College
Kadi - (N.G.)-384440

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

Publication

I acknowledge and certify that the present research essay "A "A Study of dairy industries in the Context of Kundal Village of Kadi Taluka" is a research work presented the from of "Research Essay " The responsibility for the opinions and detailds presented in this research work is my own.

D = 21/2/2022 Shethy

Debt Acceptance

The field of education is very wide the for research there is, the better therefore, it can be seen that a lot of research is being done in the field of education the present research is also a link in the chain of such research. The research work is required as part of M.A study requirement there are many problems in the Society form which I am happy to present a short research essay present for the purpose of providing useful information to the society government on the information obtained from the study.

Despite the burdens of so many tasks that have made the field a constant source of motivation for help such is our Respectable mentor as well as our guide. I am extremely grateful to Dr. Hinaben Patel for Providing me with the care and guidance her needed.

And also I would like to express my sincere gratitude to Pro. Jalpa Prajapati for her in spirinen thusuastic and loving guidance for this research work.

In the end, I have Presented this research report as a part of my study as a student. It there is any mistake, I would be grateful if the reade friends would forgive me and suggest me.

અનુક્રમણિકા

૧.૧ પ્રસ્તાવના 8

૧.૨ સહકાર 10

૧.૩ વિવિધ દૂધ સાગર ડેરીનું રજીસ્ટ્રેશન 13

૧.૪ દૂધ ઉત્પાદન અને ઉત્પાદકતા 14

૧.૫ દૂધ સાગર ડેરી, મહેસાણા 17

૧.૬ દૂધ સાગર ડેરીની પ્રવૃતિઓની રૂપરેખા 18

૧.૭ દૂધનું મહત્વ 19

૧.૮ સમસ્યા કથન 21

૧.૯ વિષય શીર્ષક 23

૧.૧૦ અભ્યાસ કાર્ય ક્ષેત્ર 24

૧.૧૧ અભ્યાસનો સમયગાળો 24

૧.૧૨ અભ્યાસના હેતુઓ 24

૧.૧૩ અભ્યાસની પરિકલ્પના 25

૧.૧૪ અભ્યાસની પદ્ધતિ 25

૧.૧૫ અભ્યાસની મર્યાદા 26

૨.૨ ગુજરાતમાં ડેરી ઉદ્યોગનો વિકાસ 32

૨.૩ સહકારી દૂધ મંડળીઓ અને સભાસદો 33

૩.૧ પ્રસ્તાવના 35

૩.૨ ગુજરાત નો પરિચય 36

૩.૩ ભૌગોલિક દ્રષ્ટિએ ગુજરાત 36

૩.૪ કડી તાલુકાનો પરિચય 40

૩.૫ કડી તાલુકાની ભૌગોલિક સ્થિતિ 42

૧.૧ પ્રસ્તાવના

ભારત ખેતી પ્રધાન દેશ કે ભારત કુલ વસ્તીના ૭૦% લોકો ગામડામાં રહે છે આ ગામડામાં રહેતા લોકો ખેતીના આધારે પુતાની જીવન નીર્હા ચલાવે છે તેથી ખેતી એ ગ્રામ્ય લોકોના મુખ્ય વ્યવસાય છે વાળો ભારત ખેતી વરસાદી ખેતી છે તેમજ સિંચાઈની અપૂરતી સગવડોને કારણે ખેતીના વ્યવસાયમાં પુરતું કામ n મળે તેવી પૂરક વ્યવસાય તરીકે પશુપાલન કરે છે ભારતમાં દૂધ જાનવર પાડવાનો વ્યવસાય વિકસ્યો છે અનેતેના આધારે દુધના ધંધાનું મહ્ત્વ પણ વધારે જોવા મળે કે વાળી ખેતીમાંથી ઘસારો પુષ્કળ પ્રમાણમાં મળતો હોવાથી પશુપાલન માટેને અનુકુળ વધારે છે.

ભારતમાં દુધાળા પ્રાણીઓ તરીકે ગાય અને ભેસનો ઉછેર વધારે પ્રમાણમાં કરવામાં આવે ચેઆ ઉપરાંત બકરી, ઘેટી, ઉટડીના દુધનો પણ ઉપયોગ થતો હોવાથી ધાણા લોકો તે પ્રાણીઓ પણ રાખતા હોય છે વર્તમાન સમય ગળાના અને ભેસના દૂધના ઉત્પાદનમાં વ્યાય વધ્યો છે માત્ર ભારતમાં જ નહિ પણ વિશ્વના ઘણા દેશોમાં દુધાળા પ્રાણીઓના આધારે દુધનો વ્યસાય ચાલ્યો છે.

ભારતમાં ગાય-ભેસોની વિવિધ જતો

પ્રાચીન સમયમાં પણ ગાયોનો ઉછેર થતો હોવાથી ગાય એ ઘર આંગણે સૌથી વધારે મહ્ત્વ ધરાવતું પ્રાણી છે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ પોતે ગાય

"સહકારી દૂધ મંડળીના સભ્યપદ કુટુંબનો આર્થિક અભ્યાસ
(કડી તાલુકાના કુંડળ ગામને કેન્દ્રમાં રાખીને)"

By

PRAJAPATI KINJAL SURESHBHAI

(M.A ECONOMIC SEM-III)

Sem -3

Roll No: 4578

GUIDE

DR. HINABEN M. PATEL

(M.A, M.PHIL, PH.D)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS

COLLEGE, KADI

“સહકારી દૂધ મંડળીના સભ્યપદ કુટુંબનો આર્થિક અભ્યાસ (કડી તાલુકાના કુંડળ ગામને કેન્દ્રમાં રાખીને)”

By

PRAJAPATI KINJAL SURESHBHAI

(M.A ECONOMIC SEM-III)

Sem -3

Roll No:

GUIDE

DR. HINABEN M. PATEL

(M.A, M.PHIL, PH.D)

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS

COLLEGE, KADI

પ્રખ્યાપન

આથી હું સ્વીકૃત એન પ્રમાણિત કરું છું કે પ્રસ્તુત અભ્યાસ "સહકારી દૂધ મંડળીના સભ્યપદ કુટુંબનો આર્થિક અભ્યાસ (કડી તાલુકાના કુંડળ ગામને કેન્દ્રમાં રાખીને)" અંગેનો અભ્યાસ, શોધ નિબંધ રૂપે રજુ થનારા કાર્યોમાં ગ્રંથસૂચિમાં નીદીષ્ટ સંદર્ભમાં ગ્રંથોના આધારે તૈયાર કર્યું છે. તેમાં આવતા નિરૂપણ અમે નિષ્કર્ષ મૌલિક છે. આ શોધ કાર્યમાં રજુ થયેલા મંતવ્યો અને વિગતો માટેની જવાબદારી મારી પોતાની છે.

તારીખ : 21/2/2022

સ્થળ: કડી

Prajapati. Kinjal. Sureshbhai
સંશોધક

પ્રજાપતિ કિંજલ સુરેશભાઈ

પ્રમાણપત્ર

આથી હું પ્રમાણિત કરૂં છું કે પ્રજાપતિ કિંજલ સુરેશભાઈ માસ્ટર ઓફ આર્ટસમાં વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ વિદ્યાર્થી છે. જેઓ એ "સહકારી દૂધ મંડળીના સભ્યપદ કુટુંબનો આર્થિક અભ્યાસ (કડી તાલુકાના કુંડળ ગામને કેન્દ્રમાં રાખીને)" અંગેનો અભ્યાસ વિષય પર લઘુશોધ નિબંધ માર્ગદર્શન હેઠળ તૈયાર કરેલ છે.

આ અગાઉ આ વિષય ઉપર અથવા આજ પ્રકારનો લઘુશોધ નિબંધ અન્ય કોઈ યુનિવર્સીટીમાં તેમને રજુ કરેલ નથી આ લઘુશોધ નિબંધનું કાર્ય તેમને પોતાના મૈલીક વિચારો આધારિત કરેલ છે.

તારીખ : ૨૧. ૦૨. ૨૦૨૨

સ્થળ: કડી

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

માર્ગદર્શક

Principal
Maniben M.P.Shah Mahila Arts College
Kadi - (N.G.)-384440

ઋણ દર્શન

માનવી સ્વાભાવિક રીતે પ્રગતિ ઝંખતો હોય છે જીવનના ઉન્નત શિખરે સર કરવાતે હંમેશા પ્રયત્નશીલ રહે છે. માધ્યમ ક્ષેત્રમાં અલ્પ પ્રદાન કરવાના હેતુથી માસ્ટર ઓફ આર્ટસ કક્ષાએ લાઘુશોધ નિબંધમાં પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે મદદ થનારા તમામનો આભાર માનું છું

ડૉ. હીનાબેન એમ. પટેલ નો તથા આર્ટસ વિભાગના પ્રિન્સીપાલનું માર્ગદશન દિશા સૂચક મારા માટે ખુબજ અગત્યનું છે આ માટે તેમને સતત પ્રેરણા અને પ્રોસાહન આપનાર આર્ટસ વિભાગના ગુરુજનો પ્રત્યે આભાર લાગણી વ્યક્ત કરું છું.

આ અભ્યાસ તૈયાર કરવા મને મારી દ્રષ્ટિ અને સુઝન કેળવવી મારામાં રસ રૂચી અને ઉત્સાહને જાળવી અને સર્જનાત્મક વિચારો પુરા પાડવા પ્રોસાહન આપનાર તથા શરૂઆથી અંત સુધી માર્ગદર્શન આપનાર મારા માર્ગદશક ડૉ. હીનાબેન પટેલનો હું હંમેશા આભારી રહીશ.

આભાર સહ ......

પ્રજાપતિ કિંજલ સુરેશભાઈ

૧.૧ પ્રસ્તાવના

ભારતીય અર્થ વ્યવસ્થામાં કૃષિનું રથા મહત્વપૂર્ણ છે. કૃષિનો ઝડપી વિકાસ માત્ર રાષ્ટ્રીય શીટ સ્વાવલંબન છે. સીધું ડરવા માટે જ નથી. પરતું આવક સંપતિની વહેચણીમાં સમાનતા માટે જરૂરી છે. દેશની રાષ્ટ્રીય આવકનો ૨૨% હિસ્સો કૃષિ ક્ષેત્રમાંથી પ્રાપ્ત થાય છે. આજે પણ ભારતમાં ૬૨% વસ્તી કૃષિ ક્ષેત્રમાં પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે સંકળાયેલા છે. ભારતની કુલ વસ્તીના ૭૨% વસ્તી ગ્રામિણ વિસ્તારમાં રહે છે. રોજગારી પુરા પાડવા માટે કૃષિ અગત્યનું ક્ષેત્ર છે.

ભારતમાં ખેતીની સાથે ગૌણ વ્યવસાય તરીકે લોકો પશુપાલન કરે છે. પશુપાલન એ ભારતનો પ્રાથમિક ઉદ્યોગ છે. ભારતીય ખેતી સાથે એ આવકરા ખેતી છે. આથી ખેતીની સાથે પશુપાલન અને ડેરી ઉદ્યોગ સંકળા લેવામાં આવે તો ગામડાનો સામાન્ય માણસ પણ પોતાના જીવન ધોરણમાં સુધારો લાવી શકે છે.

વિકાસની પ્રક્રિયા પશુપાલન માત્ર પરંપરાગત તેમજ પ્રણાલીગત અને ઉછેરડો પુરતો જ વ્યવસાય રહ્યો નથી. આ માટે સહકારી ડેરી મહત્વની ભૂમિકા ભજવી શકે છે. નવી કૃષિ નીતિના પશુસંવર્ધનના વિકાસ ઉપરાંત મારઘાપાલન, મત્સ્ય ઉદ્યોગ અને ડેરી ઉદ્યોગ વિકસાવવામાં આવ્યો છે. આ વ્યવસાયમાં ઓછી મુડીથી વધુ લાભ મેળવી શકાય.

૧.૨ અભ્યાસના ઉદેશો

- સહકારી દૂધ મંડળીના સભ્યપદો કુટુંબોની અસક્યામતો નું વિશ્લેષણ કરવું.
- સહકારી સભાપદો કુટુંબોને પશુપલાનમાંથી મળતી રોજગારી તેમજ આવકનો અભ્યાસ કરવો.
- સભ્યપદોને મંડળી દ્વરા પ્રાપ્તિ થતી સગવડોની જાણકારી મેળવવી.

"કડીની જીનીંગ પ્રેસિંગ ફેક્ટરીના મજૂરોની આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિ અંગેનો અભ્યાસ"

"A STUDY ON THE ECONOMICAL AND SOCIAL STATUS OF THE LABOURES WORKING IN A GINNING PRESSING FECTORY"

Master of Arts (M.A.)

લઘુશોધ નિબંધ

By

RABARI SHILPA SHAKKARBHAI

ROLL NO. 34

(M.A SEM-III ECONOMIC)

4585

Guide

Principal Dr. Heenaben M. Patel
(Ph.D, M.Phil)
Maniben M. P. Shah Mahila Arts College, Kadi

"કડીની જીનીંગ પ્રેસિંગ ફેક્ટરીના મજૂરોની આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિ અંગેનો અભ્યાસ"

"A STUDY ON THE ECONOMICAL AND SOCIAL STATUS OF THE LABOURES WORKING IN A GINNING PRESSING FECTORY"

Master of Arts (M.A.)

લાઘુશોધ નિબંધ

By

RABARI SHILPA SHAKKARBHAI

ROLL NO. 34

(M.A SEM-III ECONOMIC)

Guide

Principal Dr. Heenaben M. Patel
(Ph.D, M.Phil)
Maniben M. P. Shah Mahila Arts College, Kadi

પ્રમાણપત્ર

આથી હું પ્રમાણિત કરું છું કે રબારી શિલ્પા શકાભાઈ દ્વારા પ્રસ્તુત થનાર લઘુશોધ નિબંધ "..........કડીની જીનીંગ પ્રેસિંગ ફેક્ટરીના મજૂરોની આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિ અંગેનો અભ્યાસ" તેમનું મૌલિક અને સ્વતંત્ર સંશોધન કર્યા છે. પ્રસ્તુત કાર્ય એમ.એ. અભ્યાસના ભાગ રૂપે મારા માર્ગદર્શન નીચે આવશ્યક અભ્યાસ પ્રમાંર્શન મેળવીને નિષ્ઠાપૂર્વક અને સંતોષકારક રીતે કાર્ય કરેલ છે.

તારીખ: ૨૧-૦૨-૨૨

સ્થળ: કડી

માર્ગદર્શકની સહી

Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College
Kadi- (N.G.)-384044

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

પ્રખ્યાપન

આથી હું સ્વીકૃત અને પ્રમાણિત કરું છું કે, પ્રસ્તુત લાઘુશોધ નિબંધ કડીની જીનીંગ પ્રેસિંગ ફેક્ટરીના મજૂરોની આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિ અંગેનો અભ્યાસ" લાઘુશોધ નિબંધ રૂપે રજુ થનાર સંશોધન કાર્ય સંલગ્ન ગ્રંથ સૂચિમાં નીદ્રષ્ટિ સંદર્ભગ્રંથોને આધારે તૈયાર કરેલ છે. એમાં આવતી નિરૂપણો અને વિશ્કર્ષ મૌલિક છે. આ સંશોધન કાર્યમાં રજુ થયેલા મંતવ્યો અને વિગતો માટેની જવાબદારી મારી પોતાની છે.

તારીખ: 21/02/2022 રબારી શિલ્પા શકાભાઈ

સ્થળ:કડી

ઋણ સ્વીકાર

શિક્ષણનું ક્ષેત્ર અનેક ઘણું વિશાળ છે તેટલા થાય સંશોધન અંશે જેટલા તેમાં . સંશોધન પ્રસ્તુત છે રહ્યા થઇ સંશોધન અનેક ક્ષેત્રે શિક્ષણ કે શકાય જોઈ તેથી .છે ઓછા જરૂરિયાતના અભ્યાસની ના .એ.એમ છે કડી એક હારમાળાની સંશોધનની આવા પણ કા સંશોધન એક ભાગરૂપેર્ય કરવું જરૂરી છે જેના કે છે એવી સમસ્યાઓ ઘણી સમાજમાં . ઉપયોગી શ્રમિકોને અને સરકારને સમાજને આધારે માહિતીના પ્રાપ્ત અભ્યાસથી આનંદની કરતા રજુ નિબંધ લઘુશોધ કરેલ તૈયાર માટે હેતુ તે શકાય આપી માહિતી .છું અનુભવું લાગણી

ઘણા બધા કાર્યોનો બોજ હોવા છતાં જેમને સહાયને માટે સતત પ્રેરણાને ક્ષોત્ર વહેવડાવ્યા કર્યા છે તેવા .મારા પરમ આદરણીય ગુરુ અને માર્ગદર્શક શ્રી ડૉ હિનાબેન . મેડમ પ્રજાપતિ બેન જલ્પા અને ,પટેલતથા જ્યોતિબેન ને હું કેમ ભૂલી શકું તેમજ તેમને ઝીણવટ ભરી દેખરેખ રાખી માર્ગદર્શન પૂરું પાડવા બદલ હું તેમની અત્યંત ઋણી છું.

અંતમાં આ સંશોધન અહેવાલને મે એક વિદ્યાર્થીની તરીકે અભ્યાસના ભાગરૂપે રજુ કરેલ છે કોઈ ભૂલ હોય તો વાંચક મિત્રો માફ કરી સુચન કરશો તો હું આપની આભારી રહીશ .

આભાર સહ.

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	પ્રકરણ
૧.	વિષય પ્રવેશ ❖ પ્રસ્તાવના ❖ સમસ્યા કથાન અને શીર્ષક ❖ પારિભાષિક શબ્દોની વ્યાખ્યા ❖ કડી તાલુકાની કોટન ઇન્ડસ્ટ્રીઝની યાદી ❖ અભ્યાસ હેતુઓ ❖ અભ્યાસ ઉત્કલ્પના ❖ સંશોધન પદ્ધતિ ❖ અભ્યાસનું મહત્વ ❖ અભ્યાસનું કાર્યક્ષેત્ર ❖ અભ્યાસનો સમયગાળો ❖ અભ્યાસની પદ્ધતિઓ ❖ અભ્યાસની મર્યાદાઓ
૨.	સાહિત્યની સમીક્ષા ❖ પ્રસ્તાવના ❖ પેલ્ઝમેન – "ટેક્સટાઈલ અને એપરલની નફાકારકતા " ❖ ઓસ્ટ્રીયા – ગારમેન્ટસ અને ટેકસટાઇલ ઉદ્યોગ ❖ એલ્ડહેરી – કપાસ પરના એમએફએ ક્વોટા દુર કરવાના વેપારીનો અભ્યાસ ❖ નોરદાસ – કવોટામાંથી ફેસિંગનું પરિણામ ❖ બેનર્જી – બિન પિરામેટ્રિક ડેટા એન્વેલ્પ તકનીકનો ઉપયોગ ❖ સીસોકો અને યાર્જર – વર્ક ફોર્સ અને તેના ઉત્પાદનની મુકીની તીવ્રતા ❖ બનીક અને બંદોપાધ્યા- ભારતીય સુતરાઉ કાપડ ઉદ્યોગને તપાસવાનો પ્રયત્ન
3.	સાહિત્ય પરિચય ❖ પ્રસ્તાવના

❖ પ્રસ્થાવના

આ ધરતી ઉપર ભાગ્યાજ એવા માનવી હશે કે જેના અંગે કપાસના તંતુઓને સ્પર્શ કાર્યન હોય તેમાય ગરમ પ્રદેશ તંતુઓથી બનાવેલ કાપડ વિનાની કલ્પના જ ન કરી શકાય શરીરના રક્ષણ અને સુશોભન માટે વપરાશના કુલ ૨-૩ ભાગ કરતા વધુ કાપડ રૂમાંથી બને છે કપાસ શબ્દ એ કલારસ અને અંગ્રેજી માં કોટન શબ્દ પરથી ઉઅરી આવે છે આ લાપસ ના ઉત્પાદનમાં વધારો હોવાથી તેના લીધે ઘણી બધી કોટનના વિકાસ થયો છે અને તે ના ધાણા શ્રમિકો રોજગારી મેડતા આવ્યા છે જેમ કે

ભારતને કપાસનું ઉદભવ સ્થાન ગણવામાં આવે છે. તેવી જ રીતે ગુજરાત રાજ્યના મહેસાણા જીલ્લાની કડી તાલુકામાં પણ ઘણી કોટન જીનીગ ચાલે છે અને તેમાં ધાણા બહ્ડા મજુરો કામ કરે છે કોટન જીનીગ માં મજુરો ટેકનીશીયન, ખરીદ-વેચાણ સાથે સંકળાયેલ વ્યક્તિ તથા હિસાબના જાણકાર કોમ્પ્યુટર ના જાણકાર વગેરે વિવિધ જાતના માણસોની જરૂરિયાત પડે છે. આ જીનીગ રોજગારી મેળવવા માટે ખાસ પ્રકારના શિક્ષણ તે તાલીમ ની જરૂરિયાત હોતી નથી. સામાન્ય શિક્ષણની જરૂરિયાત હોતી નથી સામાન્ય શિક્ષણની જરીયત પડે છે. છતાં કાચની સફળતા અને ઝડપી માટે ATIRA માંથી ટૂંકાગાળાની તાલીમ આપવામાં આવે છે.

કડીની કોટન ઇન્ડસ્ટ્રીઝમાં પ્રત્યક્ષ રીતે ૫૦૦૦ થી ૬૦૦૦ લોકોને રોજગારી મળે છે. અને પરોક્ષ રીતે વિચારીએ તો ઈ.કોટન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લીધે લગભગ ૫૦,૦૦૦ જેટલા લોકોને રોજગારી મળે છે. કડી શહેરની વસ્તીના ૭૦% થી ૭૫% લોકોને પ્રત્યક્ક્ષ કે પરોક્ષ રીતે રોજગારી કોટન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ

“ઉદ્યોગક્ષેત્રે કામ કરતી મહિલાઓની આર્થિક અને સામાજિક પરિસ્થિતિ”

"Economic And Social Status Of Women Working In Industry"

લઘુશોધ નિબંધ

BY

SADHU SEJAL NAVINITBHAI

M.A. ECONOMICS SEM-III

ROLL NO.: 35

YEAR: 2021-22

4584

GUIDE

DR. HINABEN M. PATEL

(M.Phil, Ph.D)

Principal

MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS COLLEGE, KADI

" ઉદ્યોગક્ષેત્રે કામ કરતી મહિલાઓની આર્થિક અને સામાજિક પરિસ્થિતિ"

"Economic And Social Status Of Women Working In Industry"

લઘુશોધ નિબંધ

BY

SADHU SEJAL NAVINITBHAI

M.A. ECONOMICS SEM-III

ROLL NO.: 35

YEAR: 2021-22

GUIDE
DR. HINABEN M. PATEL
(M.Phil, Ph.D)
Principal
MANIBEN M. P. SHAH MAHILA ARTS
COLLEGE, KADI

પ્રમાણપત્ર

આથી હું પ્રમાણિત કરું છું કે સાધુ સેજલ નવનીતભાઈ દ્વારા પ્રસ્તુત થનાર લઘુશોધ નિબંધ "" ઉદ્યોગક્ષેત્રે કામ કરતી મહિલાઓની આર્થિક અને સામાજિક પરિસ્થિતિ" તેનું મૌલિક અને સ્વતંત્ર સંશોધન કાર્ય છે. પ્રસ્તુત કાર્ય એમ એના અભ્યાસના ભાગરૂપે મારા માર્ગદર્શન નીચે આવશ્યક અભ્યાસ પરામર્શ મેળવીને નિષ્ઠાપૂર્વક અને સંતોષકારક રીતે કાર્ય કરેલ છે.

માર્ગદર્શકની સહી

Principal
Maniben M.P.Shah Mahila Arts College
Kadi - (N.G.)-384440

તારીખ: ૨૧/૦૨/૨૨

સ્થળ:- કડી

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

પ્રખ્યાપન

આથી હું સ્વીકૃત અને પ્રમાણિત કરું છું કે, પ્રસ્તુત લઘુશોધ નિબંધ "" ઉદ્યોગક્ષેત્રે કામ કરતી મહિલાઓની આર્થિક અને સામાજિક પરિસ્થિતિ" "લાઘુશોધ નિબંધ" ના રૂપે રજુ થનાર સંશોધન કાર્ય સંલગ્ન ગ્રંથ સુચિ ની દ્રષ્ટીએ સંદર્ભગ્રંથો ને આધારે તૈયાર કરેલ છે. એમાં આવતી નિરુપણો અને વિશ્કર્ષ મૌલિક છે. આ સંશોધન કાર્યમાં રજુ થયેલા મંતવ્યો અને વિગતો માટેની જવાબદારી માટે ની જવાબદારી મારી પોતાની છે.

તારીખ: ૨૧/૨/૨૦૨૨ સંશોધક

સ્થળ: કડી

સાધુ સેજલ

Sejal N. Sadhu

ઋણ સ્વીકાર

શિક્ષણનું ક્ષેત્ર અનેક ઘણું વિશાળ છે. તેમાં જેટલા અંશે સંશોધન થાય તેટલા ઓછા છે. તેથી જોઈ શકાય કે શિક્ષણ ક્ષેત્રે અનેક સંશોધન થઇ રહ્યા છે પ્રસ્તુત સંશોધન પણ આવા સંશોધનની હારમાળાની એક કડી છે એમ.એ. ના અભ્યાસની જરૂરિયાતના ભાગરૂપે એક સંશોધન કાર્ય કરવું જરૂરી છે. સમાજમાં ઘણી સમસ્યાઓ એવી છે કે જેના અભ્યાસથી પ્રાપ્ત માહિતીના આધારે સમાજને સરકારને અને શ્રમિકોને ઉપયોગી માહિતી આપી શકાય તે હેતુ માટે તૈયાર કરેલ લઘુશોધ નિબંધ રજુ કરતા આનંદની લાગણી અનુભવું છું.

ઘણા બધા કાર્યોનો બોજ હોવા છતાં જેમને સહાયને માટે સતત પ્રેરણાને ક્ષોત્ર વહેવડાવ્યા કર્યા છે. તેવા અમારા પરમ પૂજ્ય ગુરુજી તેમજ માર્ગદર્શક શ્રી. ડૉ હિનાબેન પટેલને હું કેમ ભૂલી શકું તેમજ તેમને ઝીણવટ ભરી દેખરેખ રાખી માર્ગદર્શન પૂરૂં પાડવા બદલ હું તેમની અત્યંત ઋણી છું.

આ સંશોધન કાર્ય માટે પ્રેરણારૂપ ઉત્સાહી અને વાત્સલ્યપૂર્ણ માર્ગદર્શન ડૉ હિનાબેન પટેલને હું અંત કરણ પૂર્વક આભાર વ્યક્ત કરું છુ.

અંતમાં આ સંશોધન અહેવાલને મે એક વિદ્યાર્થીની તરીકે અભ્યાસના ભાગરૂપે રજુ કરેલ છે કોઈ ભૂલ હોય તો વાંચક મિત્રો માફ કરી સુચન કરશો તો હું આપની આભારી રહીશ.

અનુક્રમણિકા

૧.૧ પ્રસ્તાવના.......8

૧.૨ સમસ્યા કથન અને શીર્ષક.......10

૧.3 પારિભાષિક શબ્દોની વ્યાખ્યા.......11

૧.૪ અભ્યસની પદ્ધતિઓ.......12

૧.૫ માહિતીનું વર્ગીકરણ તથા વિશ્લેષણ:-.......13

૧.૬ અભ્યાસનું કાર્યક્ષેત્ર.......14

૧.૭ અભ્યાસની પરિકલ્પના.......14

૧.૮ અભ્યાસનું મહત્વ.......14

૧.૯ અભ્યાસની મર્યાદાઓ.......15

૨.૧ પ્રસ્તાવના.......17

૨.૨ મહિલા શ્રમિક સામાજિક સ્થિતિ એવમ સમસ્યા".......19

3.૧ પ્રસ્તાવના :-.......24

3.૨ ગુજરાત નો પરિચય.......25

3.3 ભૌગોલિક દ્રષ્ટિએ ગુજરાત.......25

3.૪ ભાષા.......27

3.૫ કડી તાલુકાનો પરિચય.......28

3.૬ કડી તાલુકાની ભૌગોલિક સ્થિતિ.......30

૪.૧ પ્રસ્તાવના.......32

૪.૨ મહિલા સશક્તિકરણ માટેના નિર્દેશકો.......32

૪.3 શૈક્ષણિક સશક્તિકરણનું મહત્વ.......33

૪.૪ ભારતમાં મહિલા સાક્ષરતા પ્રમાણ.......35

૧.૧ પ્રસ્તાવના

ભારત દેશ આઝાદી પહેલા અંગ્રેજોના શાસનકળ દરમિયાન ગાંધીજી કહેતા હતા કે ભારત દેશ ગણ્યા- ગાંઠ્યા શહેરોમાં નહિ, પરંતુ ગામડાઓમાં વસે છે. આજે દેશમાં ૫.૫ લાખથી વધુ ગામડા છે. જેમાં દેશની ૮૮% વસ્તી ગામડામાં વસે છે. આથી જ ગાંધીજી એ ગામડાના વિકાસ પર વધુ ભાર મુક્યો હતો. તેમણે આયોજનમાં વિકેન્દ્રીકરણ કરી ગ્રામ્ય સ્તરેથી આયોજન કરવાની વટ કરી છે. ગામડા આર્થિક તેમજ રાજકીય રીતે સ્વતંત્ર અને સ્વાવલંબી બને તે માટે એકબાજુ ખેતી અને ઉદ્યોગનો વિકાસ કરી આર્થિક રીતે ગામડાના વિકાસની વાત કરવામાં આવી હતી. બીજી બાજુ પંચાયતી રાજ વ્યવસ્થા વડે ગામડાઓને રાજકીય રીતે સ્વતંત્ર બનાવવાનો ખ્યાલ હતો. તેઓ માનતા કે ગામડું સમૃદ્ધ થશે તો દેશ ચોક્કસ સમૃદ્ધ થશે એ ગાંધીજીનું સ્વપ્ન હતું. પરંતુ આજ સુધી સાકાર થઇ શક્યું નથી.

આપણા દેશમાં પ્રાચીન સમયથી ગોઠવાયેલી વ્યવસ્થા પ્રમાણે પુરુષો ઘરની બહારનો અને જવાબદારી સંભાળે છે. આજ સુધી પુરુષ પ્રધાન પ્રધાન સમાજમાં પુરૂષોએ વિકાસનું નેતૃત્વ સંભવ્યું છે. ગામડાઓમાં મહિલાઓ ઘરની જવાબદારી ઉપરાંત ખેતી, પશુપાલન, ગૃહ ઉદ્યોગ વગેરે કામોમાં સહાયક કામગીરી કરી રહી છે. પરંતુ તેમાં મુખ્ય ભૂમિકા પુરુષની જ રહી છે. આથી મહિલાઓના શૈક્ષણિક, સામાજિક, આર્થિક અને રાજકીય રીતે પર્યાપ્ત પ્રમાણમાં વિકાસ થયો નથી.

મહિલાઓ શક્તિનો સ્રોત છે. અને દેશની વસ્તીનો અડધો અડધ ભાગ છે. દેશના કુલ શ્રમદળમાં મહિલાઓનો ૧/3 હિસ્સો છે જે દેશના વિકાસ, પ્રગતિ અને સમૃદ્ધિમાં એક મજબુત અને સુદૃઢ બળ તરીકે યોગ્દન આપી શકે એમ છે. પરંતુ આ ત્યારે જ શક્ય બનશે જયારે મહિલાઓ અશક્તિ બને અને સમગ્ર વિકસની પ્રક્રિયામાં ભાગ લે છે.

ભારતીય બંધારણમાં સ્વતંત્રતા, સમાનતા અને ન્યાયના મુલ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને સામાજિક વ્યવસ્થામાં મહિલાઓનું રક્ષણ, ઉત્કર્ષ અને સમાજમાં તેમણે યોગ્ય

"અમદાવાદ શહેરના ભદ્રકાળી રોડ પર વ્યવસાય કરતા પાથરણાવાળાની આર્થિક-સામાજિક પરિસ્થિતિનો અભ્યાસ"

"A Study of Socio-Economic the Road Side Vendor of the Bhadrakali Road of Ahmedabad City"

Dissertation

Submitted By

Shukla Poonam J.

M.A.Sem-III, Economics,

Seat No.4582

Guide

Dr. Hinaben M. Patel

(M.A., M.Phil, Ph.D.)

Principal

Maniben M. P. Shah Mahila Arts College.

Kadi

2021-22

“અમદાવાદ શહેરના ભદ્રકાળી રોડ પર વ્યવસાય કરતા પાથરણાવાળાની આર્થિક-સામાજિક પરિસ્થિતિનો અભ્યાસ”

“A Study of Socio-Economic the Road Side Vendor of the Bhadrakali Road of Ahmedabad City”

Dissertation

Submitted By

Shukla Poonam J.

M.A.Sem-III, Economics,

Seat No.4582

Guide

Dr. Hinaben M. Patel

(M.A., M.Phil, Ph.D.)

Principal

Maniben M. P. Shah Mahila Arts College,

Kadi

2021-22

DECLARATION

I hereby humbly declare the thesis title "A Study of Socio Economic the Road Side Vendors of the Bhadrakali Road of Ahmedabad City" has been prepared by me under the Dr. Hinaben M. Patel Principal, Maniben M. P. Shah Mahila Arts College Kadi. This work is original and has not been submitted so far in part or full, for any other degree or Diploma of this University or any other University.

Shukla Poonam J.

CERTIFICATE

This is to certify that the thesis entitled "A Study of Socio Economic the Road Side Ventdors of the Bhadrakali Road of Ahmedabad City" Submitted by SHUKLA POONAM J. is her original and independent research work. The present work has been done faithfully and satisfactorily by getting the necessary study consultation under my guide as part of its Study.

Dr. Hinaben M. Patel

(Guide)

Principal

Maniben M. P. Shah Mahila

Art's College,Kadi

Principal
Maniben M. P. Shah Mahila Arts College
Kadi - (N.G.) - 382 715.

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

ACKNOWLEDGEMENT

From the bottom of my heart I would like to express my deepest gratitude to my guide prin. Dr.Hinaben M. Patel for great guidance, support and kind advice throughout my research study. She is the finished advisor and great mentor in mapping my research journey.

I am extremely thankful to Prof. Jalpa Prajapati for supporting this work in every possible way. I have been extremely fortunate to have the kind support and the encouragement of professors who cared deeply about me and my research work and without which I would not have come this far.

I am also thankful to Prof. Bharati Prajapati for their motivation and support.

I specially thanks my Husband Mr.Nirav H. Vyas their love support and blessing. I love you so much and I would not have made it this far without them. I am also thankful to my daughters Dhvani and Kirna Vyas for their support.

I am Heartily Thankful to my frinds Daxa Makwana, Kinjal Prajapati & Khushbu Vala whom I have not mentioned and whose best wishes have always encouraged me.

It is pleasure to acknowledge obligation to all those who were directly or indirectly involved in my dissertation work and have rendered me help.

Shukla Poonam Jayendrakumar

અનુક્રમણિકા

પ્રકરણ	વિગત	પૃષ્ઠ
1	વિષય પ્રવેશ	1-10
2	સંદર્ભ સાહિત્યની સાહિત્યસમીક્ષા	11-22
3	અભ્યાસક્ષેત્રનો પરિચય	23-31
4	માહિતીનું પૃથક્કરણ અને વિશ્લેષણ	32-40
5	અભ્યાસના તારણો	41-44
❖	સંદર્ભસૂચિ	45
❖	પ્રશ્નાવલિ	46-48

પ્રકરણ-1

વિષય પ્રવેશ

1.1 પ્રસ્તાવના :

સામાજિક સંશોધનમાં અભ્યાસ હેઠળની વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ નો વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી સમજ મેળવવાનો પ્રયત્ન રહેલો છે. સંશોધનકાર્યની શરૂઆત કરતા પહેલા સંશોધન વિષયને અનુરૂપ સંશોધન યોજના અગત્યની બની જાય છે. અભ્યાસ હેઠળની સમજ મેળવવા તથા તેના સમાવિષ્ટ અભ્યાસનાં દરેક પાસાની સચોટ અને વાસ્તવિક માહિતી મેળવવા સંશોધન આયોજન એ પદ્ધતિસરનું હોવું જોઈએ.

કોઈપણ દેશના આર્થિક વિકાસ માટે મૂડી, માનવ અને મશીનનો અમૂલ્ય હિસ્સો હોય છે અને તેમાં પણ આર્થિક વિકાસની પ્રક્રિયામાં માનવ શ્રમનો ઘણો જ મોટો હિસ્સો છે તેમ કહી શકાય. ભારત જેવા અલ્પવિકસિત દેશમાં આર્થિક વિકાસનું મુખ્ય પરિબળ માનવશ્રમ છે. આ માનવ શ્રમ વડે અર્થકારણનાં જુદા-જુદા ક્ષેત્રનો વિકાસ થાય છે. જેમ જેમ આર્થિક વિકાસની પ્રક્રિયાનાં પ્રેરકબળ સમાન કામદારોનું આર્થિક અને સામાજિક પરિસ્થિતિમાં સુધારો થવો જોઈએ તે રીતે આર્થિક અને સામાજિક વિકાસનાં લાભો અસંગઠિત ક્ષેત્રના કામદારોને પણ મળવા જોઈએ.

સંશોધનક્ષેત્રે સંશોધન માટે વિષયની ચોકસાઈપૂર્વક પસંદગી એ સંશોધનની અને તેની સફળતાની પ્રાથમિક જરૂરિયાત છે. સંશોધન વિષયની પસંદગી પાછળ એક મુખ્ય કારણ અસંગઠિત કામદારોના પ્રશ્નોમાં અને તેનાં ઉકેલની પ્રકિયામાં રહેલી સંશોધકની અભિરૂચિ છે. ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે વિશાળ માનવ સંખ્યા કામ કરી રહી છે. દૈનિક આઠ-આઠ, નવ-નવ કલાક સુધી વિશાળ કામ કરે છે. તેમની દૈનિક આવક ઉપરાંત અનેક પ્રશ્નો છે. જે તેમના અસ્તિત્વ અને વિકાસ માટે પાયાના છે. આ પ્રશ્ન સામે કલ્યાણ અંગેની કોઈ વ્યવસ્થા

"કૃષિક્ષેત્રે કામ કરતી મહિલાઓની આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિનો અભ્યાસ"

"In a Study on Economic and Social Situation of Women Working in Agriculture"

લઘુશોધ નિબંધ

:: Submitted by ::

Solanki Vaishali Gabhabhai
M.A. Sem-III (Economics)
Roll No. :
Seat No. : 4589

:: Guide ::

Dr. Hinaben M. Patel
(M.A., M.Phil, Ph.D.)
Principal
Maniben M.P.Shah Mahila Arts College, Kadi

"કૃષિક્ષેત્રે કામ કરતી મહિલાઓની આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિનો અભ્યાસ"

"In a Study on Economic and Social Situation of Women Working in Agriculture"

લઘુશોધ નિબંધ

:: Submitted by ::

Solanki Vaishali Gabhabhai

M.A. Sem-III (Economics)

Roll No. : 37

Seat No. : **4589**

:: Guide ::

Dr. Hinaben M. Patel

(M.A., M.Phil, Ph.D.)

Principal

Maniben M.P.Shah Mahila Arts College, Kadi

Certificate

Therefore, I certify that the research essay to be presented by Solanki Vaishali, **"Study of Economic and Social Status of Women Working in Agriculture in the Context of Kadi Taluka"** is her original and independent research work. Presented work M.A. As part of the study I have done the required study consultation faithfully and satisfactorily under my guidance.

Date: 21/02/22

Mentor's signature

Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College
Kadi- (N.G.)-384044

Place : Kadi

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

Publication

Therefore, I acknowledge and certify that the present research dissertation "**Study of Economic and Social Status of Women Working in Agriculture in the Context of Kadi Taluka**" has been prepared on the basis of bibliographies in terms of research work to be presented as research dissertation. The conclusions and conclusions in this are fundamental. I am responsible for the opinions and details presented in this research work.

Date : **Researcher's signature**

Place : Kadi **Solanki Vaishali Gabhabhai**

V. G. Solanki.

Debt Acceptance

Human beings naturally crave progress. It is always progressive to reach the highest peaks of life. I would like to thank all those who have contributed directly or indirectly to the dissertation at the Master of Arts level for the purpose of making it a minor in the media.

Dr. Hinaben M. Patel's guidance direction is very important to me. Thanks to the gurus of the arts department for their constant inspiration and encouragement.

To prepare this study and cultivate irrigation, my mentor Dr. Hinaben M. Patel I will always be grateful to Madam Hinaben M. Patel. His precise guidance and creative ideas will help me in my research work. Dr. Sangeetaben Acharya Prof. Jalpaben Prajapati and I sincerely thank Prof. Bhartiben Prajapati and friends.

Thanks

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	પ્રકરણ	પાન નં.
❖	Certificate	I
❖	Publication	II
❖	Debt Acceptance	III
❖	Index	IV
પ્રકરણ-૧	વિષય પ્રવેશ	1-16
પ્રકરણ-૨	સંદર્ભ સાહિત્યની સમીક્ષા	27-24
પ્રકરણ-3	અભ્યાસક્ષેત્રનો પરિચય	25-41
પ્રકરણ-૪	માહિતીનું અર્થઘટન અને વિશ્લેષણ	42-73
પ્રકરણ-૫	તારણો અને સુચનો	74-86

૧.૧ પ્રસ્તાવના :

ભારત દેશ આઝાદી પહેલા અંગ્રેજોના શાસનકાળ દરમ્યાન એક ખેતીપ્રધાન દેશ તરીકે ઓળખાતો હતો. ઘણીબધી ખેત પેદાશોમાંથી નિકાસ થતી હતી. પરંતુ અંગ્રેજોના શાસનકાળ દરમ્યાન ભારતમાં રહેલા અંગ્રેજ સરકારની નીતિઓ એ ખેતપેદાશો પર આધારિત અને ખેતી સંલગ્ન ગૃહઉદ્યોગને મુશ્કેલીમાં મુક્યા. આઝાદી પછી ભારત સરકારે એ ખેતીપ્રધાન અર્થતંત્ર અપનાવવાથી ખેતિક્ષેત્રમાં અનેક પરિવર્તનો આવ્યા. સરકારની પ્રથમ યોજના એ ખેતીક્ષેત્રની હતી. બીજી યોજનાથી મોટા કદવાળા ઉદ્યોગોને પણ પ્રોત્સાહન આપવામાં આવ્યું. જો કે ખેતીક્ષેત્રના વિકાસ માટે વિવિધ સ્વરૂપે મહત્વ આપવાનું ચાલુ રાખ્યું છે. અસમતુલીત વિકાસનો વ્યૂહરચનાને લીધે દેશમાં નિકાસની પ્રક્રિયા ઉપર વધારે ભાર મુકવામાં આવ્યો. તેમજ દેશની વસ્તી વધતાની સાથે સાથે અનાજની માંગ પણ વધવા પામી હતી. તેમાંય ખાસ કરીને અનાજના પાકોની માંગ વધવા પામી હતી. તેથી વધુ અનાજ વાવો એવો ઝુંબેશ ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો. ત્યાર પછી ૧૯૬૫-૬૬ ની H.V.Y (High Jellding Varietier) કાર્યક્રમ અમલમાં મુકાવમાં આવ્યો આમ આવી પ્રવૃતિઓને પરિણામે ખેડૂતોના પાક આયોજન અંગે વિસ્તરણ સેવાઓ શરુ કરવમાં આવી.

ખેતીક્ષેત્રે આધુનિક ટેકનોલોજી સ્વીકાર કરવાથી ઉત્પાદકતામાં વધારો થયો છે. વર્તમાન સમયમાં શ્રમિકોનો સંખ્યામાં મહિલાઓ પુરુષ સમોડી બનીને કદમથી કદમ મિલાવી રહી છે. માટે ખેતીક્ષેત્રે સંકળાયેલ મહિલાઓ વિષે અભ્યાસ કરવો ખુબ જ મહત્વનો બને છે.

શિક્ષણ અધિકાર અધિનિયમ: '૨૦૦૯ રાઈટ ટુ એજ્યુકેશન'

(આર. ટી.ઈ. એક્ટ-૨૦૦૯) નો અભ્યાસ

Study of Right to Education Act (R.T.E Act-2009)

DISSERTATION (લઘુશોધ નિબંધ)

By
Someshwara Shilpa T.
M.A. Sem-3 (Economics)
Seat No:4586.

Guide
Dr. Hinaben M. Patel.
(M. PHIL. PHD)
Principal

2021

Maniben M.P.Shah Mahila Art's College, Kadi

શિક્ષણ અધિકાર અધિનિયમ: '૨૦૦૯ રાઈટ ટુ એજ્યુકેશન'
(આર. ટી.ઈ. એક્ટ-૨૦૦૯) નો અભ્યાસ

Study of Right to Education Act (R.T.E Act-2009)

DISSERTATION (લઘુશોધ નિબંધ)

By

Someshwara Shilpa T.

M.A. Sem-3 (Economics)

Seat No:4586.

Guide

Dr. Hinaben M. Patel.

(M. PHIL. PHD)

Principal

2021

Maniben M.P.Shah Mahila Art's College, Kadi

HNGU

CERTIFICATE

I Herely certify that the short research essay to be presented by Someshwara Shilpa Trilokbhai, "Study of Right To Education Act (RTE act-2009) is her original and independent research work. The present work has been done faithfully and satisfactorily by getting the necessary study consultation under my guidence as part of its study.

Dr.Hinaben M. Patel

Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts College
Kadi- (N.G.)-384044

(Guide)

Principal.

M.P.Shah Mahila Art's College, Kadi

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

DECLARATION

I Hereby humbly declare that the thesis title "A Study of Right to Education Act (R.T.E. Act 2009) has been prepared by me under the Dr. Hinaben M. Patel principal, Maniben M.P. Shah Mahila Arts College kadi, This work is original, and Has not been submited so far, in part or full, for any other degree or diploma of This University or any other University.

Someshwara Shilpa T.

Shilpa T.

KNOWLEDGEMENT

From the bottom of my heart I would like to express my deepest gratitude to my guide prin. Dr. Hinaben M. Patel for great guidance, support and kind advice throughout my research study. She is the finish advisor and great mentor in mapping my research journey.

I am extremely thankful to proof. Jalpa Prajapati For supporting this work in every possible way. I have been extremely fortunate to have the current support and the encouragement of professors who cared deeply about me and my research work and without which I would not have come this far.

I am also thankful to Dr. Sangeetaben acharya and pro. Bharti Prajapati for hair motivation and support.

I specially thanks my parents Mr. Trilokkumar Someshwara and Mrs. Hanshaben Someshwara for their loss about and blessings. I Love you so much and I would not have made it this far without them. I am also thankful to my brother Vinay and my sister's Bhoomi and Shital for their support.

I am heartily thankful to My friends Namira Ghanchi, Daxa Makwana, whom I have not mentioned and whose best wishes have always encouraged me.

It is pleasure to knowledge obligation to all those who were directly or indirectly involved in my dissertation work and have rendered me help.

Shilpa Trilokbhai Someshwara

અનુક્રમણિકા

મ	પ્રકરણ	પાના નં.
૧.	અભ્યાસ પરિચય ૧.૧- પ્રસ્તાવના ૧.૨- સંશોધન- શીર્ષક ૧.૩-પરિભાષિક વ્યાખ્યા ૧.૪- અભ્યાસના હેતુઓ- પરિકલ્પનાઓ ૧.૫-અભ્યાસ પદ્ધતિઓ ૧.૬- અભ્યાસ અગત્યતા ૧.૭- અભ્યાસની માહિતી એકત્ર કરવાની પદ્ધતિ ૧.૮- અભ્યાસની જીલ્લા પસંદગી ૧.૯- અભ્યાસની મર્યાદાઓ.	૫-૧૯
.	સંદર્ભ સાહિત્ય સમિક્ષા ૨.૧-ગૌરવ ગોહિલ (સમગ્ર શિક્ષણ) ૨.૨-અજીત મંડાલ - રાઈટ એજ્યુકેશન ૨.૩-સુસેન ગ્રીસબર - સમકાલીન શિક્ષણ ૨.૪-ડૉ. કેશવ વાલ્કે - શિક્ષણ એ એક સામાજિક કાર્ય ૨.૫-પ્રાંજલ સિંહ - સ્કુલ ભરો આંદોલન ૨.૬-સુખદેવભાઈ પટેલ -આર. ટી. ઈ. એક્ટ વિશે.	૨૦-૨૭

પ્રસ્તાવના

"શિક્ષણ એ અગત્યનું શક્તિશાળી શાસ્ત્ર છે. જેના વડે સમગ્ર વિશ્વમાં પરિવર્તન લાવી શકાય."

- નેલ્સન મંડેલા

શિક્ષણ એ અપેક્ષિત સમાજરચન ઊભી કરવા અસરકારક પરિબળ છે. શિક્ષણ દ્વારા સમાજમાં ઈચ્છિત પરિવર્તનો લાવી શકાય. સ્વતંત્રતા પ્રાપ્તિ બાદ ભારત દેશમાં ગરીબી, બેકારી, નિરક્ષરતા જેવી અનેક સમસ્યાઓના નિવારણ માટે શિક્ષણ પરિવર્તન અનિવાર્ય બન્યું. આ માટે ભારત સરકારે ક્રમશઃ અનેક શૈક્ષણિક યોજનાઓ અમલમાં મૂકી. વર્ષ ૧૯૮૬ ની રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ દ્વારા વિવિધ યોજનાઓનું અમલીકારણ થયું જેણે શિક્ષણની ગુણવત્તા લાવવા તેમજ શિક્ષણમાં પરિવર્તન લાવવા માટેના પ્રયાસો હાથ ધર્યા. વર્ષ ૨૦૧૦માં 'સર્વ શિક્ષા અભિયાન' કાર્યક્રમનો અમલ સમગ્ર દેશવ્યાપી અને સાર્વત્રિક બન્યો આ યોજના અને કાર્યક્રમોના અમલ દરમ્યાન એમ લાગ્યું કે પ્રાથમિક શિક્ષણને બાળકનો મૂળભૂત અધિકાર ગણવામાં આવે તો રાજ્ય સરકારથી લઈને તમામ સામાજિક સંસ્થાઓ પણ પ્રાથમિક શિક્ષણના સાર્વત્રિકારણ માટે વધુ સક્રિય બને.

ભારતના બંધારણના ૮૬ માં સુધારા-૨૦૦૨ તેમજ માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતની કલમ- ૪૫ મુજબ અને અનુચ્છેદ – ૨૧ (A) પ્રમાણે એવા પ્રયાસો કરવામાં આવ્યા કે ૬ થી ૧૪ વર્ષની ઉંમરના વાયજૂથ ધરાવતા તમામ બાળકો પ્રાથમિક શિક્ષણ પ્રાપ્ત

Covid-19 ની
સ્વરોજગાર પરની અસરો

Effects of Covid-19 on Self-Employment

લઘુશોધ નિબંધ

:: Submitted by ::

Vaghela Anuja Khodidas

M.A. Sem-III (Economics)
Roll No. :
Seat No. : 4567

:: Guide ::

Dr. Hinaben M. Patel
(M.A., M.Phil, Ph.D.)
Principal
Maniben M.P.Shah Mahila Arts College, Kadi

Covid-19 ની
સ્વરોજગાર પરની અસરો

Effects of Covid-19 on Self-Employment

લઘુશોધ નિબંધ

:: Submitted by ::

Vaghela Anuja Khodidas

M.A. Sem-III (Economics)
Roll No. :
Seat No. : 4567

:: Guide ::

Dr. Hinaben M. Patel
(M.A., M.Phil, Ph.D.)
Principal
Maniben M.P.Shah Mahila Arts College, Kadi

Certificate

Therefore, I certify that the research essay to be presented by Vaghela Anuja, **"Effects of Covid-19 Self-Employment"** is her original and independent research work. Presented work M.A. As part of the study I have done the required study consultation faithfully and satisfactorily under my guidance.

Date : 27/12/2022

Place : Kadi

Mentor's signature

Principal
Maniben M.P. Shah Mahila Arts Colleg
Kadi- (N.G.)-384044

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

Publication

Therefore, I acknowledge and certify that the present research , **"Effects of Covid-19 Self-Employment"** has been prepared on the basis of bibliographies in terms of research work to be presented as research dissertation. The conclusions and conclusions in this are fundamental. I am responsible for the opinions and details presented in this research work.

Date : 21/2/2022 **Researcher's signature**

Place : Kadi **Vaghela Anuja Khodidas**

A.K.Vaghela

Debt Acceptance

Human beings naturally crave progress. It is always progressive to reach the highest peaks of life. I would like to thank all those who have contributed directly or indirectly to the dissertation at the Master of Arts level for the purpose of making it a minor in the media.

Dr. Hinaben M. Patel's guidance direction is very important to me. Thanks to the gurus of the arts department for their constant inspiration and encouragement.

To prepare this study and cultivate irrigation, my mentor Dr. Hinaben M. Patel I will always be grateful to Madam Hinaben M. Patel. His precise guidance and creative ideas will help me in my research work. Dr. Sangeetaben Acharya Prof. Jalpaben Prajapati and I sincerely thank Prof. Bhartiben Prajapati and friends.

Thanks

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	પ્રકરણ	પાન નં.
	❖ Certificate	I
	❖ Publication	II
	❖ Debt Acceptance	III
	❖ Index	IV-VI
૧	વિષય પ્રવેશ	01-10
૨	સંદર્ભ સાહિત્યની સમિક્ષા	11-30
૩	અભ્યાસક્ષેત્રનો પરિચય	31-44
૪	માહિતીનું અર્થઘટન અને વિશ્લેષણ	45-76
૫	સંશોધન સારાંશ તારણો અને સૂચનો	77-84

૧.૧ પ્રસ્તાવના

સ્વરોજગારમાં પહેલા પણ એવી આપત્તીઓ આવી છે અને તેની અસરો સ્વરોજગાર પર પડી છે. જેમ કે કુદરતી વિનાશ, કુદરતી વિપત્તી ઉદાહરણ તરીકે પુર, ભયંકર વાવાઝોડુ, ધરતીકંપ, જવાળામુખી ફાટી નિકળવો અથવા ભેખડો ધસી પડવાથી નાણાંકીય નુકશાન થવું.

સ્વરોજગાર શબ્દને સમજવા માટે પહેલા આપણે તેને ત્રણ ભાગમાં વહેંચવો પડશે. આ શબ્દ ત્રણ શબ્દોનો બનેલો છે. જે સ્વ+રોજગાર+રોજગાર છે. પ્રથમ ''સ્વ'' છે...... બીજો છે રોજ જેનો અર્થ થાય છે દૈનિક, દરરોજ, દરરોજ..... ત્રીજુ છે ગાર જેનો અર્થ થાય છે. કરવા માટે ...... આમ સ્વરોજગાર એટલે સ્વ તેમના દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલ કોઈપણ કાર્ય દરરોજ કરવું જયારે આપણે આપણી જાતથી શરૂઆત કરીએ અને રોજીરોટી માટે રોજનું કોઈ કામ કરીએ તો તેને સ્વરોજગાર કહેવાય. આ શબ્દ રોજગાર કહેવાય છે. ઉદાહરણ તરીકે જો તમે કોઈ કંપનીમાં રોકાયેલ હોવ અને ત્યાં રોજ કામ કરવા જાવ અને સાંજે ઘરે પાછા આવો અને એક મહિના પછી તમારા આજીવિકા માટે પગાર લેશે તો તેને રોજગાર કહેવાય. પરંતુ જો તમે તમારી પોતાની દુકાન, તમારો કોઈ વ્યવસાય શરૂ કરો. રોજી રોટી માટે રોજ કામ કરો તો તેને સ્વરોજગાર કહેવાય. રોજગારને અંગ્રેજીમાં એમ્પ્લોઈમેન્ટ અને સેલ્ફ એમ્પ્લોઈમેન્ટ અંગ્રેજીમાં કહેવાય છે.

આપણે બધા જાણીએ છીએ તેમ દેશમાં કોરોનાની મહામારી ચાલી રહી છે. આ કોરોના કાળ દરમ્યાન દરેક કોઈને કોઈ મુશ્કેલીઓનો સામનો કરી રહ્યો

"કડી તાલુકાની કોટક મહેન્દ્ર બેંકોનો અભ્યાસ"

SUBMITTED

BY

VAGHELA KAMLABEN BALVANTAJI

M.A IN ECONIMICS
SEM-3
ROLL NO. :- 40

4576

Guide

Dr. Hinaben M.Patel
(M.phil, Ph.D)
Principal
Maniben M.P. Shah Mahila
Arts College, Kadi

" કડી તાલુકાની કોટક મહેન્દ્ર બેંકોનો અભ્યાસ"

SUBMITTED

BY

VAGHELA KAMLABEN BALVANTAJI

M.A IN ECONIMICS
SEM-3
ROLL NO. :- 40

Guide

Dr. Hinaben M.Patel
(M.phil, Ph.D)
Principal
Maniben M.P. Shah Mahila
Arts College, Kadi

પ્રમાણપત્ર

આથી હું પ્રમાણિત કરું છું કે વઘેલા કમળાબેન બળવંતજી દ્વારા પ્રસ્તુત થનાર લાઘુશોધ નિબંધ "કડી તાલુકાની કોટક મહેન્દ્ર બેંકોનો અભ્યાસ" તેમનું મૌલિક અને સ્વતંત્ર સંશોધન કર્યા છે. પ્રસ્તુત કાર્ય એમ.એ. અભ્યાસના ભાગ રૂપે મારા માર્ગદર્શન નીચે આવશ્યક અભ્યાસ પ્રમાંર્શન મેળવીને નિષ્ઠાપૂર્વક અને સંતોષકારક રીતે કાર્ય કરેલ છે.

તારીખ: 21/2/2022

સ્થળ: Kadi

માર્ગદર્શકની સહી

Principal
Maniben M.P.Shah Mahila Arts College
Kadi - (N.G.)-384440

S. C. [signature]

Co-ordinator
IQAC
Maniben M.P.Shah Mahila
Arts College, Kadi

પ્રખ્યાપન

આથી હું સ્વીકૃત અને પ્રમાણિત કરું છું કે, પ્રસ્તુત લાઘુશોધ નિબંધ "કડી તાલુકાની કોટક મહેન્દ્ર બેંકોનો અભ્યાસ" લાઘુ શોધ નિબંધ રૂપે રજુ થનાર સંશોધન કાર્ય સંલગ્ન ગ્રંથ સૂચિમાં નીદ્રષ્ટિ સંદર્ભગ્રંથોને આધારે તૈયાર કરેલ છે. એમાં આવતી નિરૂપણો અને વિશ્કર્ષ મૌલિક છે. આ સંશોધન કાર્યમાં રજુ થયેલા મંતવ્યો અને વિગતો માટેની જવાબદારી મારી પોતાની છે.

તારીખ: ૧૪|૮|૨૦૨૨

સહી K.B.Vaghela

વઘેલા કમળાબેન બળવંતજી

ઋણ દર્શન

માનવી સ્વાભાવિક રીતે પ્રગતિ ઝંખતો હોય છે જીવનના ઉન્ન્ત શિખરે સર કરવાતે હંમેશા પ્રયત્નશીલ રહે છે. માધ્યમ ક્ષેત્રમાં અલ્પ પ્રદાન કરવાના હેતુથી માસ્ટર ઓફ આર્ટસ કક્ષાએ લાઘુશોધ નિબંધમાં પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે મદદ થનારા તમામનો આભાર માનું છું

આ અભ્યાસ તૈયાર કરવા મને મારી દ્રષ્ટિ અને સુઝન કેળવવી મારામાં રસ રૂચી અને ઉત્સાહને જાળવી અને સર્જનાત્મક વિચારો પુરા પાડવા પ્રોસાહન આપનાર તથા શરૂઆથી અંત સુધી માર્ગદર્શન આપનાર મારા માર્ગદશક ડૉ. હિનાબેન એમ. પટેલનો હું હંમેશા આભારી રહીશ. તેમના સચોટ માર્ગદર્શન અને સર્જનાત્મક વિચારોએ મારા સંશોધન કાર્યને એક નવી દિશા આપી છે સંશોધન કાર્યમાં મદદરૂપ થનાર કડી મહેન્દ્ર બેંક કડી બ્રાન્ચના મેનેજર શ્રીએ જે જેમણે અભ્યાસમાં ખુબજ અગત્યની આંકડાકીય માહિતી પૂરી પડી છે તે બદલ હું તેમનો અંતઃ કારણ આભાર વ્યક્ત કરું છું.

અનુક્રમણિકા

૧.૨ પ્રસ્થાવના 8

૧.૩ વિષય શીર્ષક 9

૧.૪ અભ્યાસનું કાર્યક્ષેત્ર 9

૧.૫ અભ્યાસનો સમયગાળો 10

૧.૬ અભ્યાસના હેતુઓ 11

૧.૬ અભ્યાસની પરિકલ્પના 11

૧.૭ અભ્યાસ પદ્ધતિ 11

૨.૧ પ્રસ્તાવના 15

૨.૩ પરિચય 17

૨.૪ સાહિત્ય સમીક્ષા 19

૨.૫ નાણાકીય કામગીરી અલગ રીત 21

૩.૧ ગુજરાતમાં ઔધોગિકની શરૂઆત 23

૩.૨ ભૌગોલિક ગુજરાત 24

૩.૩ સહકારી ઔધોગિક ક્ષેત્ર 26

૩.૪ કડી તાલુકાનો પરિચય 27

૩.૫ કડી તાલુકાની ભૌગોલિક સ્થિતિ 29

૪.૧ પ્રસ્થાવના 31

૪.૨ ગુણોતરનો અર્થ 32

૪.૩ વિશ્લેષણના હેતુઓ વિવિધ પક્ષકરો માટે 32

૪.૪ હિસાબી ગુણોતરોનું વર્ગીકરણ 33

૫.૧ પ્રસ્થાવના 37

૧.૨ પ્રસ્થાવના

આધુનિક અર્થકારણમાં વેપારી બેંકો ખુબજ મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે પ્રજાની છુટીછવાઈ અને વેરવિખેર પડેલી બચતને એકત્રિત કરીને તેમજ અર્થતંત્રના વિવિધ ક્ષેત્રો જેમ કે ખેતી, ઉદ્યોગ, વેપાર-વાણીજ્ય વગેરેને જરૂરી મૂડી પૂરી પડીને દેશના આર્થિક વિકાસમાં ને મહત્વની ભૂમિકા નિભાવે છે પ્રો. કાઉથરના મત મુજબ દેશ આજની બેન્કિંગ પ્રવૃતિના ત્રણ પૂર્વજો છે વેપારી શાહુકાર અને સોની બેન્કની વ્યાખ્યા આપતા તેઓ જણાવે છે કે લોકો નાણા ફાજલ પડી શકે છે કે બચાવી શકે છે. તેમની પાસેથી નાણું એકત્રિત કરવાનું તેમજ જેને નાણાની જરૂર છે તેમને ધીરવાનું કાર્ય કરતી સંસ્થા એ બેંક છે. પ્રો. સેયાર્સના જણાવ્યા પ્રમાણે સામાન્ય બેન્કિંગ વ્યવસ્થા રોકડા રકમમાં ફેરવી આપવામાં આવે છે તથા કોઈ વ્યક્તિ કે કોઓપરેશનની બેંક થાપણોનું અન્યના ખાતામાં બદલી કરવાનું વિનિમપત્રો સરકારી બેંકો વેપારીઓના સલામતી પૂરતા વચનો વગેરેના બદલામાં બેંકો થાપણો આપવાનું કાર્ય સામાન્ય બેન્કિંગ વ્યવસાયમાં માં આવે છે.

The present day banker has three ancestors: Merchant, money lender and goldsmith, A modern bank is some thing of these Crowther An outline of money

A bank is an institution which collects money from those who have it to spare or who are saving it out of their income and lends this money to those who require it.

R.S. Sayer: modern Banking

જે લોકો માત્ર નાણા ધીરવાનો જ વ્યવસાય કરે છે. તેમને બેંક અથવા બેંક તરીકે ઓળખાવી શકાય નહિ બેંક તો એક એવી સંસ્થા છે જે વ્યાજ આપીને થાપણો સ્વીકાર કરવાનું અને વ્યાજ નાણા ધિરાણનું એ બંને કાર્ય કરતી હોય છે.

બેંકનો પરિચય

ઘણી સંસ્થાઓ પોતાને બેંક તરીકે ઓળખાવે છે પરંતુ અર્થશાસ્ત્રમાં બેંક નામની સંસ્થાને એક ચોક્કસ અર્થમાં સમજવામાં આવે છે જે નાણાકીય સંસ્થા લોકોની થાપણો સ્વીકારતી હોય અને લોકોને ધિરાણ આપતી હોય તેને બેંક તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

૧.૩ વિષય શીર્ષક

" કડી તાલુકાની કોટક મહિન્દ્રબેંકોનો અભ્યાસ "

૧.૪ અભ્યાસનું કાર્યક્ષેત્ર

પ્રાચીન સમયમાં બેન્કોનું અસ્તિત્વ ન હતું તેથી લોકોને તેમની મુલ્યવાન થાપણો સહીસલામત રીતે રાખવાની અગવડ રહેતી હતી આથી મુલ્યવાન થાપણોને સહીસલામત રીતે સાચવીને તે બદલ મહેનતનું મેળવવાનું કાર્ય સર્વપ્રથમ ૧૪મી અને ૧૫મી સદીમાં લડનના સોનીઓએ શરુ કાર્યનું મનાય છે. પ્રાચીન ભારત રોમ અને ગ્રીસમાં પણ આધુનિક બેકિંગ પધ્ધતીના બીજ નંખાયા હોવાથી વાતને ઈતિહાસ તરફથી સમર્થન મળે છે. સોની લોકો તેમને ત્યાં જે લોકો થાપણો મૂકી જતા હતા તેમને તેમનીથાપણોના બદલામાં કાગળની રસીદો આપતા હતા. લોકોને જયારે થાપણોની જરૂર પડતી ત્યારે એઓ સોનીને રસીદ આપીને થાપણ પાછી મેળવતા પરંતુ વારવાર થાપણો મુકવી અને ઉપાડવી n પડે તે માટે લોકોએ મુકેલી થાપણોના બદલામાં એકઠી વધુ પહોચો મેળવવા મળી દા.ત. રૂપિયા ૫૦૦૦ની થાપણ મૂકી હોય તો રૂ.૫૦ની એક એવી ૧૦૦ પહોચે મેળવી શકાતી હવે જો કોઈ વ્યક્તિને થાપણ ધારે રૂ ૫૦ ચૂકવવાના થાય તો તેણે થાપણ ઉપાડવા જવાના બદલે રૂ. ૫૦ની પહોચ સદી કરીને આપવાનું શરુ